

**Materiały dydaktyczne do
VII edycji Ogólnopolskiego Konkursu Prawa Kanonicznego
*Kanoniczne prawo karne***



Warszawa 2022

1. Franciszek, Konstytucja apostołska *Pascite gregem Dei* reformująca księgę VI Kodeksu prawa kanonicznego, 23.05.2021

„PAŚCIE STADO BOŻE, strzegąc go nie pod przymusem, ale z własnej woli, jak Bóg chce” (por. 1 P 5, 2). Echo tych natchnionych słów apostoła Piotra rozbrzmiewa w obrzędzie święceń biskupich: „Nasz Pan, Jezus Chrystus, posłany przez Ojca w celu odkupienia ludzkości, sam wysłał na świat Dwunastu Apostołów, aby napełnieni mocą Ducha Świętego, głosili Ewangelię i gromadząc wszystkie ludy w jednym Kościele, uświęcali je i kierowali nimi. (...) przez mądrość i roztropność biskupa sam Chrystus prowadzi was w doczesnej pielgrzymce do wiecznego szczęścia» (por. Obrzędy święceń biskupa, prezbiterów i diakonów, Katowice 1999, nr 39). Pasterze zaś swoje zadania winni wypełniać „radami, zachętami i przykładem, ale także mocą swego autorytetu i świętej władzy” (*Lumen gentium*, nr 27), ponieważ miłość i miłosierdzie wymagają, by Ojciec działał, o skorygowanie tego, co jest niegodziwe.

W swej ziemskiej pielgrzymce Kościół już od czasów apostołskich wyznacza sobie reguły postępowania, które na przestrzeni wieków utworzyły spójny korpus wiążących norm, jednoczących Lud Boży, za przestrzeganie których są odpowiedzialni biskupi. Normy te odzwierciedlają wiarę, którą my wszyscy wyznajemy, z której czerpią one swą wiążącą moc i, o którą oparte, są przejawem matczyngo miłosierdzia Kościoła, który wie, iż ma zawsze jako cel zbawienie dusz. Ponieważ normy te mają regulować życie wspólnoty na przestrzeni czasu, niezbędne jest ich ściśle powiązanie ze zmianami społecznymi i nowymi potrzebami Ludu Bożego, dlatego też niekiedy zachodzi konieczność ich modyfikacji i dostosowania do zmienionych okoliczności.

W obliczu szybkich zmian społecznych, jakie są naszym udziałem, świadomi, że „doświadczamy nie tylko epoki zmian, ale zmiany epoki” (*Przemówienie do Kurii Rzymskiej z okazji Bożego Narodzenia*, 21 grudnia 2019 roku), aby móc adekwatnie odpowiadać na potrzeby Kościoła na całym świecie, oczywista wydała się konieczność dokonania przejrzenia m.in. przepisów karnych, promulgowanych przez św. Jana Pawła II, 25 stycznia 1983 roku w Kodeksie prawa kanonicznego, oraz potrzeba ich zmiany w taki sposób, by Pasterze mieli w nich sprawne zbawienne narzędzie i odpowiednie do korygowania, które będą mogli stosować na czas i z pasterską miłością, aby zapobiegać większemu złu i leczyć rany zadane przez ludzką słabość.

W tym celu, Benedykt XVI, mój czcigodny Poprzednik, w 2007 roku zlecił Papieskiej Radzie ds. Tekstów Prawnych prace nad nowelizacją przepisów karnych, zawartych w Kodeksie z 1983 roku. Otrzymałszy takie zadanie, Dykasteria ta zajęła się z uwagą analizowaniem konkretnych nowych potrzeb, wskazaniem ograniczeń i braków obowiązującego prawa i określeniem możliwych – jasnych i prostych – rozwiązań. Prace te przebiegały w duchu kolegialności i współpracy, również przy zaangażowaniu ekspertów i Pasterzy, a także z myślą o dostosowaniu możliwych rozwiązań do potrzeb i natury poszczególnych Kościołów lokalnych.

Został zatem opracowany pierwszy projekt nowej Księgi VI Kodeksu Prawa Kanonicznego, który został rozesłany do wszystkich Konferencji Biskupów, do dykasterii Kurii Rzymskiej, do wyższych przełożonych instytutów zakonnych, do wydziałów prawa kanonicznego, a także innych instytucji kościelnych, aby zebrać ich uwagi. Jednocześnie zwrócono się też do licznych kanonistów

i specjalistów prawa karnego z całego świata. Wnioski zebrane w toku tych pierwszych konsultacji zostały następnie odpowiednio uporządkowane i przekazane specjalnemu zespołowi ekspertów, który na podstawie otrzymanych sugestii przeprowadził weryfikację projektu tekstu, a następnie ponownie skierował go do oceny doradców. Ostatecznie, po kolejnych zmianach i weryfikacjach, projekt tekstu końcowego, został rozpatrzony podczas Sesji Plenarnej przez członków Papieskiej Rady ds. Tekstów Prawnych. W końcu, po wprowadzeniu przez to forum ostatnich poprawek, w lutym 2020 roku tekst został przekazany Biskupowi Rzymu.

Do przestrzegania przepisów karnych zobowiązany jest cały Lud Boży, jednak odpowiedzialność za ich prawidłowe stosowanie – jak stwierdzono powyżej – spoczywa w sposób szczególny na Pasterzach i Przełożonych poszczególnych wspólnot. Zadania tego nie można w żaden sposób oddzielić od powierzonego im *munus pastorale*, i należy je wypełniać jako konkretny i nieodzowny wymóg miłości nie tylko względem Kościoła, chrześcijańskiej wspólnoty i ewentualnych ofiar, ale również wobec tego, kto popełnił przestępstwo, a który od Kościoła potrzebuje zarówno miłosierdzia, jak i skarcenia.

Wiele szkody przyniosło w przeszłości niezauważanie ścisłego związku, jaki istnieje w Kościele pomiędzy praktykowaniem miłości a przestrzeganiem przepisów karnych tam, gdzie okoliczności się tego domagają. Taki sposób myślenia – czego uczy doświadczenie – grozi zaistnieniem w życiu zachowań sprzecznych z normami obyczajowymi, do naprawienia których nie wystarczą same tylko zachęty czy sugestie. Sytuacja ta często niesie ze sobą niebezpieczeństwo, iż wraz z upływem czasu zachowania takie utrwalają się do tego stopnia, że ich korekta staje się coraz trudniejsza i wywołuje w wielu przypadkach zgorszenie i zamieszanie wśród wiernych. Dlatego też stosowanie kar przez Pasterzy i przełożonych staje się koniecznością. Zaniechanie ze strony Pasterza posługiwania się prawem karnym jest przejawem tego, iż nie pełni on właściwie i wiernie swej funkcji, którą wyraźnie przywoływałem w ostatnich dokumentach, m.in. listach apostołskich opublikowanych w formie „*motu proprio*” (*Come una Madre amorevole* z 4 czerwca 2016 r. i *Vos estis lux mundi* z 7 maja 2019 r.).

Miłość bowiem wymaga, by Pasterze stosowali prawo karne zawsze tam, gdzie zaistnieje taka potrzeba, pamiętając o trzech celach, które sprawiają, iż jest ono niezbędne we wspólnocie kościelnej, a mianowicie: przywrócenie koniecznej sprawiedliwości, poprawa sprawcy i naprawienie zgorszeń.

Jak stwierdziłem wcześniej, kara kanoniczna pełni też rolę środka poprawczego i zbawczego, i szuka przede wszystkim dobra samego wiernego, dla którego „stanowi pozytywny środek do urzeczywistnienia Królestwa, do odbudowy sprawiedliwości we wspólnocie wiernych, wezwanych do osobistej i wspólnej świętości” (*Do uczestników posiedzenia plenarnego Papieskiej Rady ds. Tekstów Prawnych*, 21 lutego 2020 r.).

Zachowując zatem ciągłość ogólnych zasad systematyki prawa kanonicznego, która wpisuje się w utrwaloną w czasie tradycję Kościoła, nowy tekst wprowadza różnego rodzaju zmiany do obowiązującego prawa i wprowadza nowe kategorie przestępstw, odpowiadając tym samym na coraz wyraźniejszą potrzebę, odczuwaną przez wiele wspólnot, aby przywrócone zostały sprawiedliwość i porządek, naruszone przez te przestępstwa.

Tekst został też udoskonalony z technicznego punktu widzenia, zwłaszcza w zakresie dotyczącym zasadniczych aspektów prawa karnego, jak np. prawo do obrony, przedawnienie karalności, bardziej precyzyjne określenie kar, co odpowiada wymogom legalności prawa karnego i wyznacza ordynariuszom oraz sędziom obiektywne kryteria wyboru najbardziej stosownej kary w konkretnym przypadku.

W nowelizacji przepisów uwzględniono także zasadę zredukowania zakresu przypadków, w których wymierzenie kary pozostawia się uznaniu właściwej władzy, co będzie ułatwiało stosowanie kar, *servatis de iure servandis*, a także sprzyjało jedności kościelnej, zwłaszcza w przypadku tych przestępstw, które wywołują we wspólnocie największą krzywdę i zgorzenie.

Uwzględniwszy powyższe, niniejszą konstytucją apostołską, promulguję znowelizowany tekst księgi VI Kodeksu prawa kanonicznego, tak jak został uporządkowany i zreformowany, w nadziei, że okaże się on narzędziem służącym dobru dusz i że jego przepisy będą stosowane przez Pasterzy wtedy, gdy to potrzebne, ze sprawiedliwością i miłosierdziem oraz ze świadomością, iż do ich posługi, jako powinności sprawiedliwości – naczelnej cnoty kardynalnej – należy wymierzanie kar, kiedy wymaga tego dobro wiernych.

Wreszcie, aby wszyscy mogli w dogodny sposób dogłębnie zrozumieć przepisy, o których mowa, rozporządzamy, by niniejsza nowelizacja księgi VI Kodeksu prawa kanonicznego była promulgowana poprzez opublikowanie jej w *L'Osservatore Romano*, aby weszła w życie z dniem 8 grudnia 2021 roku, a następnie została opublikowana w oficjalnym periodyku *Acta Apostolicae Sedis*.

Rozporządzamy też, że wraz z wejściem w życie nowej księgi VI, uchylona zostaje obecnie obowiązująca księga VI Kodeksu prawa kanonicznego, niezależnie od wszelkich rozporządzeń przeciwnych, choćby zasługiwały na szczególną wzmiankę.

W Rzymie, u Świętego Piotra, w Uroczystość Zesłania Ducha Świętego, 23 maja 2021 r., w dziewiątym roku mego pontyfikatu.

Franciszek

2. Kodeks prawa kanonicznego z 1983 roku, księga VI (kan. 1311-1399) (stan prawny na 18.05.2022)

Księga VI SANKCJE KARNE W KOŚCIELE

Część I PRZESTĘPSTWA I KARY W OGÓLNOŚCI

Tytuł I KARANIE PRZESTĘPSTW W OGÓLNOŚCI

Kan. 1311 - § 1. Kościół posiada przyrodzone i własne prawo karcenia sankcjami karnymi wiernych, którzy popełnili przestępstwo.

§ 2. Każdy, kto jest przełożonym w Kościele, obowiązany jest strzec i promować dobro samej wspólnoty oraz poszczególnych wiernych przez miłość pasterską, przykład życia, radę i zachętę oraz, w razie potrzeby, także przez wymierzanie lub deklarowanie kar, zgodnie z przepisami ustawy, zawsze z zastosowaniem słuszności kanonicznej, mając na uwadze przywrócenie sprawiedliwości, poprawę przestępcy i naprawienie zgorznienia.

Kan. 1312 - § 1. Sankcjami karnymi w Kościele są:

1° kary poprawcze, czyli cenzury, wymienione w kan. 1331-1333;

2° kary ekspiacyjne, o których mowa w kan. 1336.

§ 2. Ustawa może ustanowić inne kary ekspiacyjne, które pozbawiają wiernego jakiegoś dobra duchowego lub doczesnego i odpowiadają nadprzyrodzonemu celowi Kościoła.

§ 3. Ponadto stosowane są karne środki zaradcze i pokuty, o których mowa w kan. 1339 i 1340, pierwsze głównie dla zapobieżenia przestępstwom, drugie zaś raczej dla zastąpienia kary lub jej zwiększenia.

Tytuł II USTAWA KARNA I NAKAZ KARNY

Kan. 1313 - § 1. Jeżeli po popełnieniu przestępstwa zmienia się ustawa, należy stosować ustawę korzystniejszą dla sprawcy.

§ 2. Jeżeli zaś ustawa późniejsza znosi wcześniejszą lub znosi przynajmniej karę, kara natychmiast ustaje.

Kan. 1314 – Kara z zasady jest *ferendae sententiae*, tak iż nie wiąże sprawcy, dopóki nie zostanie wymierzona; jest zaś *latae sententiae*, jeżeli ustawa lub nakaz wyraźnie o tym stanowi, tak iż zaciąga się ją przez sam fakt popełnienia przestępstwa.

Kan. 1315 - § 1. Kto posiada władzę wydawania ustaw karnych, może również obwarować odpowiednią karą prawo Boże.

§ 2. Ustawodawca niższego stopnia, mając na uwadze kan. 1317, może ponadto:

1° obwarować odpowiednią karą ustawę wydaną przez wyższą władzę, przy zachowaniu granic swojej właściwości ze względu na terytorium lub osoby;

2° do kar ustanowionych prawem powszechnym za określone przestępstwo dołączyć inne kary;

3° karę ustanowioną ustawą powszechną jako nieoznaczona lub fakultatywna ustanowić jako karę oznaczoną albo obligatoryjną.

§ 3. Kara może zostać oznaczona w samej ustawie lub jej oznaczenie ustawa może pozostawić roztropnemu uznaniu sędziego.

Kan. 1316 – Biskupi diecezjalni powinni troszczyć się, aby ustawy karne wydawane w tym samym państwie lub regionie były, w miarę możliwości, jednakowe.

Kan. 1317 – Kary należy ustanawiać tylko w takiej mierze, w jakiej są rzeczywiście konieczne do lepszego zachowania dyscypliny kościelnej. Kara zaś wydalenia ze stanu duchownego nie może być ustanowiona przez ustawodawcę niższego stopnia.

Kan. 1318 – Kar *latae sententiae* nie należy ustanawiać, ewentualnie tylko za szczególne przestępstwa umyślne, które mogą wywołać poważne zgorszenie lub nie mogą być skutecznie ukarane przy zastosowaniu kar *ferendae sententiae*; również cenzur, zwłaszcza ekskomuniki, nie należy ustanawiać, chyba że z największym umiarem i jedynie za przestępstwa o szczególnej ciężkości.

Kan. 1319 - § 1. W takiej mierze, w jakiej może ktoś mocą władzy rządzenia wydawać w zakresie zewnętrznym nakazy, zgodnie z przepisami kan. 48-58, może również zagrozić w nakazie karami oznaczonymi, z wyjątkiem ekspiacyjnych wiążących na stałe.

§ 2. Jeżeli, po dojrzałym rozważeniu sprawy, ma zostać wydany nakaz karny, należy przestrzegać postanowień kan. 1317 i 1318.

Kan. 1320 - Ordynariusz miejsca może stosować kary wobec zakonników we wszystkich sprawach, w jakich mu oni podlegają.

Tytuł III PODMIOT PODLEGŁY SANKCJOM KARNYM

Kan. 1321 - § 1. Każdego należy uznawać za niewinnego, dopóki coś przeciwnego nie zostanie udowodnione.

§ 2. Nikt nie może być ukarany, jeżeli dokonane przez niego zewnętrzne naruszenie ustawy lub nakazu nie jest ciężko poczytalne na skutek winy umyślnej lub nieumyślnej.

§ 3. Kara ustanowiona ustawą lub nakazem wiąże tego, kto rozmyślnie naruszył ustawę lub nakaz; kto zaś uczynił to wskutek niedochowania należytej staranności, nie jest karany, chyba że ustawa lub nakaz zastrzega inaczej.

§ 4. Gdy nastąpiło zewnętrzne naruszenie, domniemywa się poczytalność, chyba że okazałoby się co innego.

Kan. 1322 - Tych, którzy na stałe nie potrafią używać rozumu uważa się za niezdolnych do popełnienia przestępstwa, chociażby w chwili naruszania ustawy lub nakazu wydawali się być zdrowi.

Kan. 1323 - Nie podlega żadnej karze ten, kto w chwili naruszania ustawy lub nakazu:

1° nie ukończył jeszcze szesnastego roku życia;

2° bez własnego zawinienia nie wiedział, że narusza ustawę lub nakaz; z niewiedzą zaś zrównane są nieuwaga i błąd;

3° działał pod wpływem przemocy fizycznej lub wskutek przypadku, którego nie mógł przewidzieć lub przewidzianemu zapobiec;

4° działał pod wpływem ciężkiej bojaźni, chociażby była ona tylko względna, albo powodowany koniecznością lub wielką niedogodnością, jeżeli jednak czyn nie jest wewnętrznie zły ani nie obraca się na szkodę dusz;

5° działał w obronie koniecznej, własnej lub kogoś innego, przeciwko niesprawiedliwemu napastnikowi, zachowując należyty umiar;

6° był pozbawiony używania rozumu, z zachowaniem w mocy przepisów kan. 1324 § 1, 2° i kan. 1326 § 1, 4°;

7° sądził bez własnego zawinienia, że zachodzi jedna z okoliczności, o których mowa w n. 4 lub 5.

Kan. 1324 - § 1. Sprawca naruszenia nie jest wolny od kary, lecz kara ustanowiona ustawą lub nakazem ma być złagodzona lub zastąpiona pokutą, jeżeli przestępstwo zostało popełnione:

1° przez tego, kto używał rozumu tylko w ograniczonym zakresie;

2° przez tego, kto był pozbawiony używania rozumu wskutek zawinionej nietrzeźwości albo innego podobnego zaburzenia umysłowego, przy zachowaniu w mocy przepisu kan. 1326 § 1, 4°;

3° na skutek silnego wzburzenia emocjonalnego, które jednak nie przeważało i nie przeszkodziło całkowicie refleksji umysłowej i przyzwoleniu, o ile samo wzburzenie nie zostało dobrowolnie wywołane lub nie było podtrzymywane;

4° przez małoletniego, który ukończył szesnasty rok życia;

5° przez tego, kto działał pod wpływem ciężkiej bojaźni, chociażby była ona tylko względna, albo powodowany koniecznością lub wielką niedogodnością, jeżeli przestępstwo jest wewnętrznie złe lub obraca się na szkodę dusz;

6° przez tego, kto działał w obronie koniecznej, własnej lub kogoś innego, przeciwko niesprawiedliwemu napastnikowi, ale nie zachował należytego umiaru;

7° przeciwko poważnie i niesłusznie prowokującemu;

8° przez tego, kto z własnej winy był błędnie przekonany, że zachodzi jedna z okoliczności, o których mowa w kan. 1323, n. 4 lub 5;

9° przez tego, kto bez własnego zawinienia nie wiedział, że do ustawy lub nakazu została dołączona kara;

10° przez tego, kto działał bez pełnej poczytalności, o ile nadal była ona ciężka.

§ 2. To samo może uczynić sędzia, gdy istnieje jakaś inna okoliczność zmniejszająca ciężkość przestępstwa.

§ 3. W okolicznościach, o których mowa w § 1, sprawca nie jest związany karą *latae sententiae*, natomiast w celu osiągnięcia poprawy lub dla naprawy zgorzenia mogą mu zostać wymierzone kary łagodniejsze lub nałożone pokuty.

Kan. 1325 - W stosowaniu przepisów kan. 1323 i 1324 nigdy nie może być brana pod uwagę niewiedza ciężko zawiniona, przewrotna lub umyślna.

Kan. 1326 - § 1. Sędzia ma ukarać surowiej, niż przewiduje to ustawa lub nakaz:

1° tego, kto po skazaniu lub deklarowaniu kary nadal popełnia przestępstwa, tak iż na podstawie towarzyszących okoliczności można roztropnie wnioskować o jego uporze w złej woli;

2° tego, kto został obdarzony jakąś godnością lub dla popełnienia przestępstwa nadużył władzy albo urzędu;

3° tego, kto w przypadku kary ustanowionej za przestępstwo nieumyślne, przewidział skutek, a mimo to nie podjął takich środków ostrożności dla jego uniknięcia, które by podjął każdy rozsądny człowiek;

4° tego, kto popełnił przestępstwo w stanie nietrzeźwości albo innego zaburzenia umysłowego, które zostały wywołane celowo dla popełnienia przestępstwa lub dla jego usprawiedliwienia, albo w stanie wzburzenia emocjonalnego umyślnie wzbudzonego lub podtrzymywanego.

§ 2. Jeżeli w przypadkach, o których mowa w § 1, przewidziana jest kara *latae sententiae*, można do niej dołączyć inną karę lub pokutę.

§ 3. W tych samych przypadkach, jeżeli przewidziana jest kara fakultatywna, staje się ona obligatoryjna.

Kan. 1327 - Ustawa partykularna może, oprócz okoliczności, o których mowa w kan. 1323-1326, określić także inne okoliczności wyłączające karalność, łagodzące lub obciążające, czy to przepisem ogólnym, czy też w odniesieniu do poszczególnych przestępstw. Również w nakazie mogą być ustalone okoliczności, które wyłączają odpowiedzialność karną ustanowioną w nakazie, zmniejszają ją lub zwiększają.

Kan. 1328 - § 1. Kto uczynił coś lub czegoś zaniechał w celu popełnienia przestępstwa, jednak niezależnie od własnej woli nie zdołał go dokonać, nie podlega karze ustanowionej za przestępstwo dokonane, chyba że ustawa lub nakaz zastrzegają inaczej.

§ 2. Jeżeli działania lub zaniechania ze swej natury prowadzą do dokonania przestępstwa, sprawcy można wyznaczyć pokutę lub karny środek zaradczy, chyba że sam, z własnej woli, odstąpił od rozpoczętego dokonywania przestępstwa. Jeżeli zaś wynikło zgorzenie albo inna poważna szkoda lub niebezpieczeństwo, sprawca, chociaż samorzutnie zaprzestał działania, może być ukarany sprawiedliwą karą, łagodniejszą jednak od przewidzianej za przestępstwo dokonane.

Kan. 1329 - § 1. Jeżeli wobec głównego sprawcy są ustanowione kary *ferendae sententiae*, to ci, którzy we wspólnym zamiarze przestępczym współdziałają w przestępstwie, chociaż nie są wyraźnie wymienieni w ustawie lub nakazie, podlegają tym samym karom lub innym, tak samo lub mniej surowym.

§ 2. Karę *latae sententiae* grożącą za przestępstwo zaciągają współnicy niewymienieni w ustawie lub nakazie, jeżeli bez ich udziału przestępstwo nie byłoby dokonane, a kara jest tej natury, że może ich dotyczyć; w przeciwnym razie mogą podlegać karom *ferendae sententiae*.

Kan. 1330 - Przestępstwo, które polega na oświadczeniu lub na innym wyrażeniu woli, doktryny lub wiedzy, należy uważać za niedokonane, jeżeli nikt nie spostrzegł tego oświadczenia lub wyrażenia.

Tytuł IV KARY ORAZ INNE ŚRODKI KARNE

Rozdział I CENZURY

Kan. 1331 - § 1. Ekskomunikowanemu zakazuje się:

- 1° sprawowania Ofiary eucharystycznej i pozostałych sakramentów;
- 2° przyjmowania sakramentów;
- 3° sprawowania sakramentaliów i pozostałych ceremonii kultu liturgicznego;
- 4° jakiegokolwiek czynnego udziału w wyżej wymienionych celebracjach;

5° sprawowania kościelnych urzędów, zadań, posług i funkcji;

6° wykonywania czynności rządu.

§ 2. Jeżeli zaś została wymierzona ekskomunika *ferendae sententiae* lub została deklarowana ekskomunika *latae sententiae*, przestępca:

1° gdyby chciał działać wbrew postanowieniu § 1, n. 1-4, powinien zostać usunięty albo czynność liturgiczna powinna zostać przerwana, chyba że stoi temu na przeszkodzie poważna przyczyna;

2° nieważnie podejmuje czynności rządu, które zgodnie z § 1, 6° są niegodziwe;

3° jest objęty zakazem korzystania z przywilejów wcześniej mu udzielonych;

4° nie uzyskuje wynagrodzenia przysługującego mu z tytułu czysto kościelnego;

5° jest niezdatny do otrzymania urzędów, zadań, posług, funkcji, uprawnień, przywilejów i tytułów honorowych.

Kan. 1332 - § 1. Ukarany interdyktem jest związany zakazami, o których mowa w kan. 1331 § 1, n. 1-4.

§ 2. Ustawa lub nakaz mogą jednak określić interdykt w ten sposób, iż sprawcy zakazane są jedynie niektóre konkretne czynności, o których mowa w kan. 1331 § 1, n. 1-4, lub inne konkretne uprawnienia.

§ 3. Przepis kan. 1331 § 2, 1° powinien być przestrzegany także w przypadku interdyktu.

Kan. 1333 - § 1. Suspensa zakazuje:

1° wszystkich lub tylko niektórych czynności władzy święceń;

2° wszystkich lub tylko niektórych czynności władzy rządu;

3° wykonywania wszystkich lub tylko niektórych uprawnień lub zadań związanych z urzędem.

§ 2. Ustawa lub nakaz mogą postanawiać, że po wyroku lub dekrete wymierzającym lub deklarującym karę, suspendowany nie może ważnie wykonywać czynności rządu.

§ 3. Zakaz nigdy nie dotyczy:

1° urzędów lub władzy rządu, które nie podlegają władzy przełożonego ustanawiającego karę;

2° prawa do mieszkania, o ile przestępca posiada je z racji urzędu;

3° prawa do zarządzania dobrami, które ewentualnie należą do urzędu piastowanego przez suspendowanego, jeżeli kara jest *latae sententiae*.

§ 4. Suspensa zakazująca pobierania dochodów, wynagrodzenia, emerytury lub renty albo innych podobnych, zawiera w sobie obowiązek zwrócenia wszystkiego, co zostało bezprawnie przyjęte, nawet w dobrej wierze.

Kan. 1334 - § 1. Zakres suspensy, w granicach ustalonych poprzednim kanonem, określa sama ustawa lub nakaz albo wyrok lub dekret wymierzający karę.

§ 2. Ustawa, nie zaś nakaz, może ustanowić suspensę *latae sententiae* bez żadnego oznaczenia lub ograniczenia; tego zaś rodzaju kara sprowadza wszystkie skutki wymienione w kan. 1333 § 1.

Kan. 1335 - § 1. Jeżeli właściwa władza wymierza lub deklaruje cenzurę w procesie sądowym albo dekretem pozasądowym, może również nałożyć takie kary ekspiacyjne, które uzna za konieczne do przywrócenia sprawiedliwości lub naprawienia zgorzenia.

§ 2. Jeżeli cenzura zakazuje sprawowania sakramentów lub sakramentaliów lub podejmowania czynności władzy rządu, zakaz zostaje zawieszony, ilekroć jest to konieczne do udzielenia posługi

wiernym znajdującym się w niebezpieczeństwie śmierci; jeżeli zaś cenzura *latae sententiae* nie została deklarowana, zakaz ulega ponadto zawieszeniu, ilekroć wierny prosi o sakrament lub sakramentalia, lub o czynność władzy rządzenia; wolno zaś o to prosić z jakiegokolwiek słusznej przyczyny.

Rozdział II KARY EKSPIACYJNE

Kan. 1336 - § 1. Kary ekspiacyjne, które mogą wiązać przestępcę albo na stałe, albo na czas określony, albo na czas nieokreślony, poza tymi, które może ewentualnie ustanowić ustawa, są wymienione w § 2-5:

§ 2. Nakaz:

1° przebywania w określonym miejscu lub na określonym terytorium;

2° zapłacenia grzywny, czyli kwoty pieniężnej na cele Kościoła, według stawek określonych przez konferencję biskupów.

§ 3. Zakaz:

1° przebywania w określonym miejscu lub na określonym terytorium;

2° wykonywania, wszędzie albo w określonym miejscu lub na określonym terytorium, albo poza nimi, wszystkich lub tylko niektórych urzędów, zadań, posług lub funkcji albo tylko niektórych działań związanych z urzędami lub zadaniami;

3° podejmowania wszystkich lub tylko niektórych czynności władzy święceń;

4° podejmowania wszystkich lub tylko niektórych czynności władzy rządzenia;

5° wykonywania jakiegoś uprawnienia lub korzystania z przywileju albo używania insygniów lub tytułów;

6° korzystania z czynnego lub biernego głosu w wyborach kanonicznych lub uczestniczenia z prawem głosu w kościelnych radach lub kolegiach;

7° używania stroju duchownego lub zakonnego.

§ 4. Pozbawienie:

1° wszystkich lub tylko niektórych urzędów, zadań, posług albo funkcji, lub tylko niektórych działań związanych z urzędami albo zadaniami;

2° upoważnienia do spowiadania lub upoważnienia do przepowiadania;

3° delegowanej władzy rządzenia;

4° uprawnienia lub przywileju albo insygniów lub tytułu;

5° całości lub części wynagrodzenia kościelnego, stosownie do ustaleń konferencji biskupów, z zastrzeżeniem jednak przepisu kan. 1350 § 1.

§ 5. Wydalenie ze stanu duchownego.

Kan. 1337 - § 1. Zakaz przebywania w określonym miejscu lub na określonym terytorium może dotyczyć zarówno duchownych, jak i zakonników; natomiast nakaz przebywania – duchownych diecezjalnych oraz zakonników w ramach ich konstytucji.

§ 2. Do wydania nakazu przebywania w określonym miejscu lub na określonym terytorium wymagana jest zgoda ordynariusza tego miejsca, chyba że chodzi o dom przeznaczony również dla duchownych spoza diecezji, odbywających pokutę lub podejmujących poprawę.

Kan. 1338 - § 1. Kary ekspiacyjne, wymienione w kan. 1336, nigdy nie obejmują władzy, urzędów, zadań, uprawnień, przywilejów, upoważnień, łask, tytułów, insygniów, które nie podlegają władzy przełożonego ustanawiającego karę.

§ 2. Nie można nikogo pozbawić władzy święceń, lecz jedynie zakazać wykonywania jej lub niektórych jej czynności; nie można również pozbawić stopni akademickich.

§ 3. Odnośnie do zakazów wymienionych w kan. 1336 § 3 należy zachować przepis odnoszący się do cenzur, podany w kan. 1335 § 2.

§ 4. Karami *latae sententiae* mogą być tylko te kary ekspiacyjne, które jako zakazy są wymienione w kan. 1336 § 3, lub inne, które zostały ewentualnie ustanowione na mocy ustawy albo nakazu.

§ 5. Zakazy, o których mowa w kan. 1336 § 3, nigdy nie obowiązują pod sankcją nieważności.

Rozdział III KARNE ŚRODKI ZARADCZE I POKUTY

Kan. 1339 - § 1. Ordynariusz może osobiście lub za pośrednictwem kogoś innego upomnieć tego, kto znajduje się w sytuacji stwarzającej bardzo łatwą okazję popełnienia przestępstwa, lub tego, na kogo w wyniku przeprowadzonego dochodzenia pada poważne podejrzenie popełnienia przestępstwa.

§ 2. Temu zaś, którego postępowanie powoduje zgorszenie lub poważne naruszenie porządku, może udzielić nagany, w sposób dostosowany do konkretnych uwarunkowań osoby i czynu.

§ 3. Fakt upomnienia lub nagany powinien być zawsze możliwy do stwierdzenia, przynajmniej na podstawie dokumentu, który należy przechowywać w tajnym archiwum kurii.

§ 4. Jeżeli udzielane komuś jednorazowe lub wielokrotne upomnienia lub nagany są bezskuteczne lub nie należy oczekiwać na ich skutek, ordynariusz winien wydać nakaz karny, w którym dokładnie zarządzi, co należy czynić lub czego należy unikać.

§ 5. Jeżeli domaga się tego ciężkość przypadku, a zwłaszcza gdy ktoś znajduje się w niebezpieczeństwie ponownego popełnienia przestępstwa, ordynariusz, oprócz kar wymierzonych lub deklarowanych wyrokiem lub dekretem zgodnie z prawem, winien poddać go nadzorowi w sposób określony poszczególnym dekretem.

Kan. 1340 - § 1. Pokutą, która może być nałożona w zakresie zewnętrznym, jest obowiązek wykonania jakiegoś aktu religijności lub pobożności lub miłości.

§ 2. Za tajne przekroczenie nigdy nie wolno nakładać pokuty publicznej.

§ 3. Pokuty mogą być dołączane przez ordynariusza, według własnego roztropnego uznania, do karnego środka upomnienia lub nagany.

Tytuł V STOSOWANIE KAR

Kan. 1341 - Ordynariusz ma obowiązek wszcząć postępowanie sądowe lub administracyjne celem wymierzenia lub deklarowania kary, gdy uznał, że ani środkami pasterskiej troski, zwłaszcza napomnieniem braterskim, ani upomnieniem, ani naganą nie można w sposób wystarczający przywrócić naruszonej sprawiedliwości, doprowadzić do poprawy sprawcy i naprawić zgorszenia.

Kan. 1342 - § 1. Ilekroć słuszne przyczyny stoją na przeszkodzie przeprowadzeniu procesu sądowego, karę można wymierzyć lub deklarować dekretem pozasądowym, z zachowaniem kan. 1720, zwłaszcza w tym, co dotyczy prawa do obrony, jak również wewnętrznej pewności moralnej tego, kto wydaje

dekret, zgodnie z przepisem kan. 1608. Karne środki zaradcze i pokuty mogą być w każdym przypadku nakładane dekretem.

§ 2. Dekretem nie można wymierzać lub deklarować kar wiążących na stałe, jak również tych kar, których zabrania stosować dekretem ustanawiająca je ustawa lub nakaz.

§ 3. To, co ustawa lub nakaz postanawiają odnośnie do sędziego, gdy chodzi o wymierzanie lub deklarowanie kar w postępowaniu sądowym, należy stosować także do przełożonego, który dekretem pozasądowym wymierza lub deklaruje karę, jeżeli nie stwierdza się czego innego i nie chodzi o przepisy dotyczące jedynie procedury.

Kan. 1343 - Jeżeli ustawa albo nakaz upoważnia sędziego do zastosowania lub niezastosowania kary, sędzia, z zastrzeżeniem przepisu kan. 1326 § 3, rozstrzygnie sprawę zgodnie ze swoim sumieniem i roztropnością, stosownie do tego, czego wymaga przywrócenie sprawiedliwości, poprawa sprawcy i naprawienie zgorzenia; jednakże w tych przypadkach sędzia może również, jeżeli jest to właściwe, karę złagodzić lub zamiast niej nałożyć pokutę.

Kan. 1344 - Nawet jeżeli ustawa używa słów nakazujących, sędzia zgodnie z własnym sumieniem i roztropnością może:

1° odłożyć wymierzenie kary na czas bardziej odpowiedni, jeżeli przewiduje się, że z pośpiesznego ukarania sprawcy wypłyne większe zło, chyba że zachodzi nagląca konieczność naprawienia zgorzenia;

2° powstrzymać się od wymierzenia kary lub wymierzyć karę łagodniejszą albo zastosować pokutę, jeżeli sprawca poprawił się i naprawił zgorzenie oraz ewentualnie wyrządzoną szkodę albo jeżeli został już wystarczająco ukarany przez władzę państwową lub przewiduje się, że będzie ukarany;

3° zawiesić obowiązek przestrzegania kary ekspiacyjnej, jeżeli sprawca dopuścił się przestępstwa po raz pierwszy po latach nienagannie przeżytych, a nie przynagła konieczność naprawienia zgorzenia; gdyby jednak sprawca w okresie oznaczonym przez sędziego ponownie dopuścił się przestępstwa, poniesie karę za obydwa przestępstwa, chyba że już upłynął czas przedawnienia skargi karnej z racji pierwszego przestępstwa.

Kan. 1345 - Ilekroć przestępca używał rozumu tylko w ograniczonym zakresie lub dopuścił się przestępstwa pod wpływem konieczności lub ciężkiej bojaźni albo wzburzenia emocjonalnego, lub w stanie nietrzeźwości albo innego podobnego zaburzenia umysłowego, z zastrzeżeniem przepisu kan. 1326 § 1, 4°, sędzia może nawet zupełnie powstrzymać się od ukarania go, jeżeli uważa, że w inny sposób można lepiej osiągnąć jego poprawę; jednak sprawca ma być ukarany, jeżeli w inny sposób nie można doprowadzić do przywrócenia sprawiedliwości i naprawienia ewentualnie wywołanego zgorzenia.

Kan. 1346 - § 1. Co do zasady powinno być tyle kar, ile jest przestępstw.

§ 2. Jednak ilekroć sprawca popełnił wiele przestępstw i zbyt wielka byłaby suma kar *ferendae sententiae*, pozostawia się roztropnemu uznaniu sędziego złagodzenie kar w słusznych granicach i poddanie sprawcy nadzorowi.

Kan. 1347 - § 1. Cenzury nie można ważnie wymierzyć bez wcześniejszego jednego przynajmniej upomnienia, by sprawca odstąpił od upor, i bez dania mu odpowiedniego czasu na poprawę.

§ 2. Należy uważać, że od uporu odstąpił sprawca, który rzeczywiście wyraził żal z powodu popełnienia przestępstwa, a ponadto odpowiednio naprawił zgorzsenie i szkodę lub przynajmniej poważnie przyrzekł to uczynić.

Kan. 1348 - Gdy sprawca zostaje uwolniony od oskarżenia lub nie wymierza mu się żadnej kary, dla pożytku jego samego oraz dla dobra publicznego ordynariusz może posłużyć się odpowiednimi upomnieniami bądź innymi środkami troski pasterskiej lub nawet karnymi środkami zaradczymi, jeżeli sprawa tego wymaga.

Kan. 1349 - Jeżeli kara jest nieoznaczona, a ustawa nie stanowi inaczej, przy oznaczaniu kar sędzia winien wybrać te, które są współmierne do wywołanego zgorzsenia i wielkości szkody; nie powinien jednak wymierzać kar surowszych, chyba że ciężkość przypadku bezwzględnie tego wymaga; kar zaś wiążących na stałe nie może wymierzać.

Kan. 1350 - § 1. Przy wymierzaniu kar duchownemu zawsze trzeba uważać, żeby nie był pozbawiony tego, co jest konieczne do godziwego utrzymania, chyba że chodzi o wydalenie ze stanu duchownego.

§ 2. Wydalonemu zaś ze stanu duchownego, który z powodu kary znalazł się rzeczywiście w niedostatku, ordynariusz powinien przyjść z pomocą w możliwie najlepszy sposób, jednak z wyłączeniem powierzania urzędów, posług lub zadań.

Kan. 1351 - Kara wiąże sprawcę wszędzie, a także po ustaniu władzy tego, kto karę ustanowił, wymierzył lub deklarował, chyba że co innego wyraźnie zastrzeżono.

Kan. 1352 - § 1. Jeżeli kara zakazuje przyjmowania sakramentów lub sakramentaliów, zakaz ulega zawieszeniu, jak długo sprawca znajduje się w niebezpieczeństwie śmierci.

§ 2. Obowiązek przestrzegania kary *latae sententiae*, która ani nie została deklarowana, ani też nie jest notoryjna w miejscu przebywania przestępcy, zostaje zawieszony w całości lub w części, w takiej mierze, w jakiej sprawca nie może przestrzegać kary bez niebezpieczeństwa poważnego zgorzsenia lub zniesławienia.

Kan. 1353 - Apelacja lub rekurs od wyroków sądowych lub dekretów wymierzających lub deklarujących jakąkolwiek karę mają skutek zawieszający.

Tytuł VI ZWALNIANIE Z KAR I PRZEDAWNIE KARANIA

Kan. 1354 - § 1. Oprócz osób wymienionych w kan. 1355-1356, z kary mogą zwalniać także ci wszyscy, którzy mają władzę dyspensowania od ustawy obwarowanej karą lub od nakazu grożącego karą.

§ 2. Ponadto ustawa lub nakaz ustanawiające karę mogą również udzielić władzy zwalniania z niej innym.

§ 3. Jeżeli Stolica Apostolska zarezerwowała dla siebie lub dla innych zwolnienie z kary, zarezerwowanie podlega ścisłej interpretacji.

Kan. 1355 - § 1. Z ustanowionej ustawą kary, która jako *ferendae sententiae* została wymierzona lub jako *latae sententiae* deklarowana, o ile nie jest zarezerwowana dla Stolicy Apostolskiej, zwolnić mogą:

1° ordynariusz, który wszczął postępowanie sądowe w celu wymierzenia lub deklarowania kary lub sam ją wymierzył lub deklarował dekretem, osobiście lub za pośrednictwem kogoś innego;

2° ordynariusz miejsca, w którym przebywa przestępca, jednak po zasięgnięciu opinii ordynariusza, o którym mowa w n. 1, chyba że z racji nadzwyczajnych okoliczności byłoby to niemożliwe.

§ 2. Z ustanowionej ustawą kary *latae sententiae*, jeszcze niedeklarowanej, jeżeli nie jest zarezerwowana dla Stolicy Apostolskiej, zwolnić mogą:

1° ordynariusz własnych podwładnych;

2° ordynariusz miejsca również tych, którzy przebywają na jego terytorium lub na nim dopuścili się przestępstwa;

Kan. 1356 - § 1. Z kary *ferendae* lub *latae sententiae*, ustanowionej nakazem, który nie został wydany przez Stolicę Apostolską, zwolnić mogą:

1° ten, kto wydał nakaz;

2° ordynariusz, który wszczął postępowanie sądowe w celu wymierzenia lub deklaratowania kary lub sam ją wymierzył lub deklaratował dekretem, osobiście lub za pośrednictwem kogoś innego;

3° ordynariusz miejsca, w którym przebywa przestępca.

§ 2. Przed zwolnieniem z kary należy zasięgnąć opinii tego, kto wydał nakaz – chyba że z racji nadzwyczajnych okoliczności byłoby to niemożliwe – bądź tego, kto wymierzył lub deklaratował karę.

Kan. 1357 - § 1. Z zachowaniem w mocy przepisów kan. 508 i 976, z niedeklarowanej cenzury ekskomuniki lub interdyktu *latae sententiae* może w zakresie wewnętrznym sakramentalnym zwolnić spowiednik, jeżeli penitentowi trudno byłoby pozostawać w grzechu ciężkim przez czas konieczny do tego, aby zaradził właściwy przełożony.

§ 2. Udzielając zwolnienia, spowiednik powinien nałożyć na penitenta obowiązek odniesienia się w ciągu miesiąca, pod groźbą ponownego zaciągnięcia kary, do właściwego przełożonego lub do upoważnionego kapłana, oraz zastosowania się do ich poleceń; tymczasem spowiednik powinien nałożyć odpowiednią pokutę oraz, jeżeli jest to naglące, nakazać naprawienie zgorszenia i wyrównanie szkody; takiego odniesienia można dokonać także przez spowiednika, bez podawania imienia i nazwiska.

§ 3. Obowiązek takiego samego odniesienia po ustąpieniu niebezpieczeństwa mają ci, którzy zgodnie z przepisem kan. 976 zostali zwolnieni z cenzury wymierzonej lub deklaratowanej lub zarezerwowanej dla Stolicy Apostolskiej.

Kan. 1358 - § 1. Zwolnienia z cenzury nie można udzielić, jeżeli przestępca nie odstąpił od uporu, zgodnie z przepisem kan. 1347 § 2; odstępującemu zaś od uporu nie można odmówić zwolnienia, z zastrzeżeniem przepisu kan. 1361 § 4.

§ 2. Kto zwalnia z cenzury, może postąpić zgodnie z przepisem kan. 1348 lub także nałożyć pokutę.

Kan. 1359 - Jeżeli ktoś jest związany wieloma karami, zwolnienie obejmuje tylko te kary, które są w nim wymienione; natomiast zwolnienie ogólne uwalnia od wszystkich kar, z wyjątkiem tych, które przestępca działając w złej wierze zataił w swojej prośbie.

Kan. 1360 - Zwolnienie z kary wymuszone przemocą albo ciężką bojaźnią, albo wyłudzone podstępem jest nieważne z mocy samego prawa.

Kan. 1361 - § 1. Zwolnienia z kary można udzielić również nieobecnemu lub pod warunkiem.

§ 2. Zwolnienie w zakresie zewnętrznym powinno być udzielone na piśmie, chyba że za czym innym przemawia poważna przyczyna.

§ 3. Prośby o zwolnienie lub samego zwolnienia nie należy rozgłaszać, chyba że w takiej mierze, w jakiej służy to ochronie dobrego imienia sprawcy lub jest konieczne do naprawienia zgorzenia.

§ 4. Nie wolno udzielić zwolnienia dopóty, dopóki według roztropnego osądu ordynariusza sprawca nie naprawił ewentualnie wyrządzonej szkody; sprawca może być przynaglony do takiego naprawienia lub do przywrócenia stanu poprzedniego jedną z kar, o których mowa w kan. 1336 § 2-4, co ma zastosowanie także w przypadku tego, kto został zwolniony z cenzury zgodnie z przepisem kan. 1358 § 1.

Kan. 1362 - § 1. Skarga karna wygasa na skutek przedawnienia po upływie trzech lat, chyba że chodzi:

1° o przestępstwa zarezerwowane dla Kongregacji Nauki Wiary, które podlegają specjalnym przepisom;

2° z zachowaniem w mocy przepisu n. 1, o skargę z tytułu przestępstw, o których mowa w kan. 1376, 1377, 1378, 1393 § 1, 1394, 1395, 1397, 1398 § 2, która przedawnia się po upływie siedmiu lat, lub o skargę z tytułu przestępstw, o których mowa w kan. 1398 § 1, która przedawnia się po upływie dwudziestu lat;

3° o przestępstwa, które nie są karane prawem ogólnym, jeżeli ustawa partykularna ustanowiła inny termin przedawnienia.

§ 2. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, przedawnienie liczy się od dnia popełnienia przestępstwa lub, jeżeli przestępstwo jest trwale lub habitualne, od dnia jego ustania.

§ 3. Po tym, gdy sprawca został wezwany zgodnie z przepisem kan. 1723 lub zawiadomiony w sposób przewidziany w kan. 1507 § 3 o przedstawieniu aktu oskarżenia zgodnie z przepisem kan. 1721 § 1, przedawnienie skargi karnej ulega zawieszeniu na trzy lata; po upływie tego terminu lub z chwilą przerwania zawieszenia z racji zakończenia procesu karnego biegnie na nowo, z dodaniem tego okresu przedawnienia, który już upłynął. To samo zawieszenie ma również miejsce, gdy zgodnie z kan. 1720, 1° prowadzi się postępowanie w celu wymierzenia lub deklarowania kary dekretem pozasądowym.

Kan. 1363 - § 1. Jeżeli w terminach podanych w kan. 1362, licząc od dnia, w którym wyrok skazujący uzyskał powagę rzeczy osądzonej, sprawca nie został powiadomiony o sędziowskim dekreście wykonawczym, o którym mowa w kan. 1651, skarga o wykonanie kary wygasa wskutek przedawnienia.

§ 2. To samo obowiązuje odpowiednio, jeżeli kara została wymierzona przez dekret pozasądowy.

Część II POSZCZEGÓLNE PRZESTĘPSTWA I USTANOWIONE ZA NIE KARY

Tytuł I PRZESTĘPSTWA PRZECIWKO WIERZE I JEDNOŚCI KOŚCIOŁA

Kan. 1364 - § 1. Odstępca od wiary, heretyk lub schizmatyk zaciąga ekskomunikę *latae sententiae*, przy zachowaniu w mocy przepisu kan. 194 § 1, 2°; może być ponadto ukarany karami, o których mowa w kan. 1336 § 2-4.

§ 2. Jeżeli długotrwały upór lub wielkość zgorzenia za tym przemawiają, można dołączyć także inne kary, nie wyłączając wydalenia ze stanu duchownego.

Kan. 1365 - Kto w przypadkach innych niż ten, o którym mowa w kan. 1364 § 1, głosi naukę potępioną przez Biskupa Rzymskiego lub przez sobór powszechny lub z uporem odrzuca naukę, o której mowa

w kan. 750 § 2 lub w kan. 752, i nie odwołuje tego mimo upomnienia ze strony Stolicy Apostolskiej lub ordynariusza, powinien być ukarany cenzurą i pozbawieniem urzędu; do tych kar można dołączyć także inne, o których mowa w kan. 1336 § 2-4.

Kan. 1366 - Kto od aktu Biskupa Rzymskiego odwołuje się do soboru powszechnego lub do Kolegium Biskupów, powinien być ukarany cenzurą.

Kan. 1367 - Rodzice lub ci, którzy ich zastępują, oddający swoje dzieci do chrztu lub na wychowanie w religii niekatolickiej, powinni być ukarani cenzurą albo inną sprawiedliwą karą.

Kan. 1368 - Kto w widowisku lub zgromadzeniu publicznym, w rozpowszechnionym piśmie lub w inny sposób przy użyciu środków społecznego przekazu, wypowiada bluźnierstwo albo poważnie narusza dobre obyczaje, albo znieważa religię lub Kościół, lub wywołuje w stosunku do nich nienawiść albo pogardę, powinien być ukarany sprawiedliwą karą.

Kan. 1369 - Kto profanuje rzecz świętą, ruchomą czy nieruchomą, powinien być ukarany sprawiedliwą karą.

Tytuł II PRZESTĘPSTWA PRZECIWKO WŁADZY KOŚCIELNEJ I PRZESTĘPSTWA ZWIĄZANE Z PEŁNIENIEM ZADAŃ KOŚCIELNYCH

Kan. 1370 - § 1. Kto stosuje przemoc fizyczną wobec Biskupa Rzymskiego, zaciąga ekskomunikę *latae sententiae* zarezerwowaną dla Stolicy Apostolskiej; jeżeli jest duchownym, można do tej kary dodać, w zależności od ciężkości przestępstwa, także inną karę, nie wyłączając wydalenia ze stanu duchownego.

§ 2. Kto czyni to samo względem posiadającego sakrę biskupią, zaciąga interdykt *latae sententiae*, a jeżeli jest duchownym, również suspensę *latae sententiae*.

§ 3. Kto stosuje przemoc fizyczną wobec duchownego, zakonnika lub innego wiernego, z pogardy dla wiary, Kościoła, władzy lub posługi kościelnej, powinien być ukarany sprawiedliwą karą.

Kan. 1371 - § 1. Kto okazuje nieposłuszeństwo Stolicy Apostolskiej, ordynariuszowi lub przełożonemu, którzy zgodnie z prawem coś nakazują lub czegoś zakazują, i po upomnieniu trwa w nieposłuszeństwie, stosownie do wagi przypadku powinien być ukarany cenzurą lub pozbawieniem urzędu lub innymi karami, o których mowa w kan. 1336 § 2-4.

§ 2. Kto narusza obowiązki nałożone mu karą, powinien być ukarany karami, o których mowa w kan. 1336 § 2-4.

§ 3. Kto, stwierdzając coś wobec władzy kościelnej lub coś tej władzy przyrzekając, dopuszcza się krzywoprzysięstwa, powinien być ukarany sprawiedliwą karą.

Kan. 1375 - § 1. Ktokolwiek uzurpuje sobie urząd kościelny, powinien być ukarany sprawiedliwą karą.

§ 2. Z uzurpacją zrównane jest bezprawne zatrzymywanie urzędu po jego pozbawieniu lub zaprzestaniu jego pełnienia.

Kan. 1376 - § 1. Karami, o których mowa w kan. 1336 § 2-4, z zachowaniem obowiązku naprawienia szkody, powinien być ukarany:

1° ten, kto sprzeniewierza dobra kościelne lub utrudnia osiągnięcie z nich korzyści;

2° ten, kto alienuje dobra kościelne lub dokonuje na nich czynności zarządu bez wymaganych konsultacji, zgody lub zezwolenia, albo bez spełnienia innego wymogu przepisanego prawem do ważności lub godziwości.

§ 2. Sprawiedliwą karą, nie wyłączając pozbawienia urzędu, z zachowaniem obowiązku naprawienia szkody, powinien być ukarany:

1° ten, kto w sposób ciężko przez siebie zawiniony nieumyślnie popełnia przestępstwo, o którym mowa w § 1, 2°;

2° ten, kto okazał się winny innego rażącego zaniedbania w zarządzaniu majątkiem kościelnym.

Kan. 1377 - § 1. Kto cokolwiek daruje lub obiecuje, aby osoba, wypełniająca w Kościele urząd lub zadanie, bezprawnie coś uczyniła lub czegoś zaniechała, powinien być ukarany sprawiedliwą karą, zgodnie z przepisem kan. 1336 § 2-4; również ten, kto te dary lub obietnice przyjmuje, powinien być ukarany stosownie do ciężkości przestępstwa, nie wyłączając pozbawienia urzędu, z zachowaniem obowiązku naprawienia szkody.

§ 2. Kto przy sprawowaniu urzędu lub zadania domaga się ofiary wyższej niż ustalona albo kwot dodatkowych, albo czegoś dla własnej korzyści, powinien być ukarany odpowiednią grzywną lub innymi karami, nie wyłączając pozbawienia urzędu, z zachowaniem obowiązku naprawienia szkody.

Kan. 1378 - § 1. Kto, poza przypadkami przewidzianymi już przez prawo, dopuszcza się nadużycia w związku ze sprawowaniem władzy, urzędu lub zadania, powinien być ukarany stosownie do wagi czynu lub zaniechania, nie wyłączając pozbawienia urzędu, z zachowaniem obowiązku naprawienia szkody.

§ 2. Kto zaś, wskutek zawinionego zaniedbania, podejmuje lub pomija bezprawnie z czyjąś szkodą lub zgorzeniem akt władzy kościelnej lub akt odnoszący się do urzędu lub zadania, powinien być sprawiedliwie ukarany, zgodnie z przepisem kan. 1336 § 2-4, z zachowaniem obowiązku naprawienia szkody.

Tytuł III PRZESTĘPSTWA PRZECIWKO SAKRAMENTOM

Kan. 1379 - § 1. Zaciąga karę interdyktu *latae sententiae* lub, jeżeli jest duchownym, także suspensę:

1° ten, kto nie mając święceń kapłańskich usiłuje sprawować liturgiczną czynność Ofiary eucharystycznej;

2° ten, kto poza przypadkiem, o którym mowa w kan. 1384, nie mogąc ważnie dać rozgrzeszenia sakramentalnego, usiłuje go udzielić lub słucho sakramentalnej spowiedzi.

§ 2. W przypadkach, o których mowa w § 1, można odpowiednio do ciężkości przestępstwa dołączyć inne kary, nie wyłączając ekskomuniki.

§ 3. Zarówno ten, kto usiłował udzielić święceń kobiecie, jak i kobieta, która usiłowała przyjąć święcenia, zaciągają karę ekskomuniki *latae sententiae* zarezerwowaną dla Stolicy Apostolskiej; duchowny może ponadto być ukarany wydaleniem ze stanu duchownego.

§ 4. Kto z rozmysłem udziela sakramentu tym, którym zakazane jest jego przyjmowanie, powinien być ukarany suspensą, do której można dołączyć inne kary, o których mowa w kan. 1336 § 2-4.

§ 5. Kto w przypadkach innych niż te, o których mowa w § 1-4 oraz w kan. 1384, symuluje udzielanie sakramentu, powinien być ukarany sprawiedliwą karą.

Kan. 1380 – Kto, stosując symonię, sprawuje lub przyjmuje sakrament, powinien być ukarany interdyktem lub suspensą, lub karami, o których mowa w kan. 1336 § 2-4.

Kan. 1381 - Winny zakazanego uczestnictwa w rzeczach świętych powinien być ukarany sprawiedliwą karą.

§ 2. Winny dokonania w celu świętokradczym konsekracji jednej lub obu postaci podczas celebracji eucharystycznej albo poza nią, powinien być ukarany stosownie do ciężkości przestępstwa, nie wyłączając wydalenia ze stanu duchownego.

Kan. 1383 - Kto bezprawnie czerpie zysk z ofiar mszalnych, powinien być ukarany cenzurą lub karami, o których mowa w kan. 1336 § 2-4.

Kan. 1384 - Kapłan, który działa wbrew przepisowi kan. 977, zaciąga ekskomunikę *latae sententiae*, zarezerwowaną dla Stolicy Apostolskiej.

Kan. 1385 - Kapłan, który podczas spowiedzi lub z jej okazji lub pod jej pozorem nakłania penitenta do grzechu przeciw szóstemu przykazaniu Dekalogu, powinien być, stosownie do ciężkości przestępstwa, ukarany suspensą, zakazami lub pozbawieniami, a w poważniejszych przypadkach wydalony ze stanu duchownego.

Kan. 1386 - § 1. Spowiednik, który narusza bezpośrednio sakramentalną tajemnicę spowiedzi, zaciąga ekskomunikę *latae sententiae*, zarezerwowaną dla Stolicy Apostolskiej; gdy zaś narusza ją tylko pośrednio, powinien być ukarany stosownie do ciężkości przestępstwa.

§ 2. Tłumacz i inni, o których mowa w kan. 983 § 2, którzy naruszają tajemnicę, powinni być ukarani sprawiedliwą karą, nie wyłączając ekskomuniki.

§ 3. Z zachowaniem w mocy przepisów § 1 i 2, ktokolwiek za pomocą jakiegokolwiek urządzenia technicznego rejestruje albo za pośrednictwem środków społecznego przekazu ujawnia złośliwie to, co spowiednik lub penitent wypowiadają w sakramentalnej spowiedzi, prawdziwej lub fikcyjnej, powinien być ukarany stosownie do ciężkości przestępstwa, nie wyłączając wydalenia ze stanu duchownego, jeżeli jest duchownym.

Kan. 1387 - Biskup, który bez papieskiego zlecenia konsekruje kogoś na biskupa, a także ten, kto od niego konsekrację przyjmuje, zaciągają ekskomunikę *latae sententiae*, zarezerwowaną dla Stolicy Apostolskiej.

Kan. 1388 - § 1. Biskup, który wbrew przepisowi kan. 1015 wyświęcił obcego podwładnego bez zgodnych z prawem dymisoriów, podlega przez rok zakazowi udzielania święceń. Ten zaś, kto przyjął święcenia, jest z mocy samego faktu suspendowany od przyjętego święcenia.

§ 2. Kto przystępuje do święceń związany cenzurą lub nieprawidłowością rozmyślnie zatajonymi, jest, oprócz tego, co postanawia się w kan. 1044 § 2, 1^o, z mocy samego faktu suspendowany od przyjętego święcenia.

Kan. 1389 - Kto w przypadkach innych niż te, o których mowa w kan. 1379-1388, bezprawnie sprawuje zadanie kapłańskie lub inną świętą posługę, powinien być ukarany sprawiedliwą karą, nie wyłączając cenzury.

Tytuł IV PRZESTĘPSTWA PRZECIWKO DOBREMU IMIENIU ORAZ PRZESTĘPSTWO FAŁSZU

Kan. 1390 - § 1. Kto fałszywie donosi przełożonemu kościelnemu na spowiednika o przestępstwie, o którym mowa w kan. 1385, zaciąga interdykt *latae sententiae*, a jeżeli jest duchownym, także suspensę.

§ 2. Kto składa przełożonemu kościelnemu inne oszczercze doniesienie o przestępstwie lub w inny sposób bezprawnie narusza czyjeś dobre imię, powinien być ukarany sprawiedliwą karą, zgodnie z przepisem kan. 1336 § 2-4, do której ponadto może zostać dołączona cenzura.

§ 3. Oszczerca ma być także zobowiązany do dokonania odpowiedniego zadośćuczynienia.

Kan. 1391 - Karami, o których mowa w kan. 1336 § 2-4, stosownie do ciężkości przestępstwa, powinien być ukarany:

1° ten, kto sporządza fałszywy publiczny dokument kościelny lub prawdziwy zmienia, niszczy, ukrywa, lub posługuje się fałszywym lub zmienionym;

2° ten, kto w sprawie kościelnej posługuje się innym fałszywym lub zmienionym dokumentem;

3° ten, kto w publicznym dokumencie kościelnym poświadcza nieprawdę.

Tytuł V PRZESTĘPSTWA PRZECIWKO SPECJALNYM OBOWIĄZKOM

Kan. 1392 - Duchowny, który dobrowolnie i bezprawnie porzuca świętą posługę nieprzerwanie przez sześć miesięcy, z zamiarem uwolnienia się spod właściwej władzy kościelnej, stosownie do ciężkości przestępstwa powinien być ukarany suspensą lub także karami ustanowionymi w kan. 1336 § 2-4, a w przypadkach poważniejszych może zostać wydalony ze stanu duchownego.

Kan. 1393 - § 1. Duchowny lub zakonnik uprawiający handel lub prowadzący interesy wbrew przepisom kanonów powinien być ukarany, stosownie do ciężkości przestępstwa, karami, o których mowa w kan. 1336 § 2-4.

§ 2. Duchowny lub zakonnik, który poza przypadkami przewidzianymi już przez prawo, popełnia przestępstwo w dziedzinie ekonomicznej lub poważnie narusza przepisy wymienione w kan. 285 § 4, powinien być ukarany karami, o których mowa w kan. 1336 § 2-4, z zachowaniem obowiązku naprawienia szkody.

Kan. 1394 - § 1. Duchowny usiłujący zawrzeć małżeństwo, choćby tylko cywilne, zaciąga suspensę *latae sententiae*, z zachowaniem w mocy przepisu kan. 194 § 1, 3° i kan. 694 § 1, 2°; jeżeli po upomnieniu nie poprawia się lub nadal wywołuje zgorszenie, ma być karany stopniowo pozbawieniami lub także wydaleniem ze stanu duchownego.

§ 2. Zakonnik po ślubach wieczystych, który nie jest duchownym, usiłując zawrzeć małżeństwo, choćby tylko cywilne, zaciąga interdykt *latae sententiae*, z zachowaniem w mocy przepisu kan. 694 § 1, 2°.

Kan. 1395 - § 1. Duchowny konkubinariusz, poza przypadkiem, o którym mowa w kan. 1394, oraz duchowny trwający w innym grzechu zewnętrznym przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu, wywołującym zgorszenie, powinien być ukarany suspensą, do której, gdy mimo upomnienia trwa w przestępstwie, można stopniowo dodawać inne kary, aż do wydalenia ze stanu duchownego.

§ 2. Duchowny, który na inny sposób dopuścił się przestępstwa przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu, jeżeli zostało popełnione publicznie, powinien być ukarany sprawiedliwymi karami, nie wyłączając w razie potrzeby wydalenia ze stanu duchownego.

§ 3. Tą samą karą, o której mowa w § 2, powinien być ukarany duchowny, który przemocą, groźbami lub przez nadużycie swojej władzy popełnia przestępstwo przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu albo zmusza kogoś do wykonywania czynności seksualnych lub poddawania się takim czynnościom.

Kan. 1396 - Kto poważnie narusza obowiązek rezydencji, do której jest obowiązany z racji urzędu kościelnego, powinien być ukarany sprawiedliwą karą, nie wyłączając, po upomnieniu, pozbawienia urzędu.

Tytuł VI PRZESTĘPSTWA PRZECIWKO ŻYCIU, GODNOŚCI I WOLNOŚCI CZŁOWIEKA

Kan. 1397 - § 1. Kto popełnia zabójstwo lub przemocą albo podstępem porywa lub zatrzymuje człowieka, lub go okalecza, lub poważnie rani, powinien być ukarany, stosownie do ciężkości przestępstwa, karami, o których mowa w kan. 1336 § 2-4; zabójstwo zaś osób, o których mowa w kan. 1370, jest karane karami ustanowionymi tam oraz w § 3 niniejszego kanonu.

§ 2. Kto powoduje aborcję, ten wraz z nastąpieniem jej skutku zaciąga ekskomunikę *latae sententiae*.

§ 3. W poważniejszych przypadkach przestępstw wymienionych w tym kanonie ich sprawca, którym jest duchowny, powinien zostać wydalony ze stanu duchownego.

Kan. 1398 - § 1. Pozbawieniem urzędu i innymi sprawiedliwymi karami, nie wyłączając wydalenia ze stanu duchownego, jeżeli na to wskazuje dany przypadek, powinien być ukarany duchowny:

1° który popełnił przestępstwo przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu z małoletnim lub z osobą, która na stałe używa rozumu tylko w ograniczonym zakresie, lub z osobą, której prawo przyznaje taką samą ochronę;

2° który uwodzi albo nakłania małoletniego albo osobę, która na stałe używa rozumu tylko w ograniczonym zakresie, albo osobę, której prawo przyznaje taką samą ochronę, do ukazywania się w sposób pornograficzny lub do uczestniczenia w rzeczywistych bądź symulowanych przedstawieniach pornograficznych;

3° który, wbrew dobrym obyczajom, nabywa, przechowuje, prezentuje lub rozpowszechnia, w jakikolwiek sposób i przy użyciu jakiegokolwiek narzędzia, pornograficzne wizerunki małoletnich lub osób, które na stałe używają rozumu tylko w ograniczonym zakresie.

§ 2. Jeżeli przestępstwo, o którym mowa w § 1 lub w kan. 1395 § 3 popełnia członek instytutu życia konsekrowanego lub stowarzyszenia życia apostołskiego bądź wierny, który w Kościele posiada jakąś godność albo pełni urząd lub funkcję, to powinien być ukarany zgodnie z przepisem kan. 1336 § 2-4, z dodaniem także innych kar w zależności od ciężkości przestępstwa.

Tytuł VII PRZEPIS OGÓLNY

Kan. 1399 - Zewnętrzne naruszenie prawa Bożego lub kanonicznego w przypadkach innych niż przewidziane w tej lub w innych ustawach może być ukarane sprawiedliwą karą tylko wtedy, gdy przemawia za tym szczególna ciężkość naruszenia i zachodzi konieczność zapobieżenia zgorzeleniom lub ich naprawienia.

3. Jan Paweł II, *Motu proprio Sacramentorum sanctitatis tutela*, 2001.05.21 z późniejszymi modyfikacjami (stan prawny na 18.12.2021)

Obrona świętości Sakramentów, zwłaszcza Najświętszej Eucharystii i Pokuty, a także dbałość o odpowiednie zachowanie szóstego przykazania Dekalogu przez wiernych, powołanych do szczególnej Służby Bogu, przede wszystkim zaś troska o zbawienie dusz, „które zawsze winno być w Kościele najwyższym prawem” (*Kodeks prawa kanonicznego*, kan. 1752), wymagają, aby tenże Kościół w swej pasterskiej gorliwości sam podjął inicjatywę i starał się zaradzić zagrożeniom wykroczeń w tych dziedzinach.

Już nasi Poprzednicy przez odpowiednie Apostolskie Konstytucje troszczyli się o świętość Sakramentów, przede wszystkim Spowiedzi. I tak Konstytucja *Sacramentum Poenitentiae*, wydana 1 czerwca 1741 roku przez papieża Benedykta XIV¹, a także kanony *Kodeksu Prawa Kanonicznego*, promulgowanego wraz ze źródłami prawnymi w 1917 roku, podają, jakie sankcje kanoniczne obowiązują wobec tego rodzaju przestępstw i co ma być w tym celu przedsięwzięte².

W bliższych nam czasach, aby zapobiec takim i tym podobnym przestępstwom, Prześwietna Kongregacja Świętego Officium wydała Instrukcję, zaczynającą się od słów *Crimen sollicitationis*, skierowaną do wszystkich Patriarchów, Arcybiskupów, Biskupów i innych Ordynariuszy miejsca, „także Obrządku Wschodniego”. Instrukcja ta podała sposób postępowania w tych przypadkach, a zwłaszcza określiła, komu wyłącznie przysługują kompetencje prawne do rozpatrywania tych spraw na drodze administracyjnej lub sądowej. Należy pamiętać, że tego rodzaju Instrukcja miała moc prawa, gdyż Papież – według norm Kan. 247 § 1 *Kodeksu Prawa Kanonicznego* z 1917 r. – przewodniczył Kongregacji Świętego Officium i Instrukcja ta wydana została mocą jego autorytetu; Kardynał bowiem – kierujący wówczas tą Kongregacją – pełnił tylko funkcję Sekretarza.

Chwalebnej pamięci Ojciec Święty, Paweł VI papież, Konstytucją Apostolską o Kurii Rzymskiej *Regimini Ecclesiae Universae*, wydaną 15 sierpnia 1967 roku³, zatwierdził kompetencje sądowe i administracyjne w postępowaniu procesowym „według własnych norm prawnych, poprawionych i sprawdzonych”.

Następnie mocą przysługującego nam autorytetu w Konstytucji Apostolskiej *Pastor bonus*, ogłoszonej 28 czerwca 1988 roku, wyraźnie ustaliliśmy: „Wykroczenia przeciwko wierze oraz poważne przestępstwa, tak przeciwko obyczajom, jak i te popełnione podczas sprawowania sakramentów, doniesione do Kongregacji Nauki Wiary, muszą być przez nią rozpatrzone, a gdyby zaszła potrzeba, Kongregacja ta powinna przystąpić do określenia lub nałożenia sankcji kanonicznych według norm

¹ Benedictus PP. XIV, *Constitutio Sacramentum Poenitentiae*, 1 iunii 1741, w: *Codex Iuris Canonici*, Pii X Pontificis Maximi iussu digestus, Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus, *Documenta*, Documentum V, AAS 9 (1917) Pars II, 505-508.

² Por. *Kodeks Prawa Kanonicznego* z 1917 r., kan. 817, 2316, 2320, 2322, 2368 § 1, 2369 § 1.

³ Por. Paulus PP. VI, *Constitutio Apostolica Regimini Ecclesiae universae*. De Romana Curia, 15 augusti 1967, n. 36, AAS 59 (1967) 898.

prawa czy to ogólnego, czy własnego”⁴. Ponadto zatwierdziliśmy i określiliśmy sądowe kompetencje, przysługujące tejże Kongregacji Nauki Wiary, jako Trybunałowi Apostolskiemu.

Po zatwierdzeniu przez nas *Agendi ratio in doctrinarum examine* (W sprawie postępowania przy badaniu doktryn)⁵ wynikła konieczność ścisłego zdefiniowania najpierw, czym są „poważne przestępstwa tak przeciwko obyczajom, jak i te popełnione podczas sprawowania sakramentów”, które podlegają nadal wyłącznie kompetencji Kongregacji Nauki Wiary; następnie należało ustalić, jakie specjalne normy powinny być stosowane w sprawach procesowych „w celu określenia lub wymierzenia sankcji kanonicznych”.

Tym naszym Listem Apostolskim, wydanym z własnej inicjatywy, chcemy dokończyć dzieła i dlatego ogłaszamy *Normy postępowania w wypadkach ciężkich przestępstw zarezerwowanych do osądu przez Kongregację Nauki Wiary*, podzielone na dwie części, z których pierwsza zawiera *Normy zasadnicze*, druga zaś *Normy dotyczące procesów*, polecając wszystkim zainteresowanym, aby rzetelnie i wiernie do nich się stosowali. Normy te nabierają mocy prawa z dniem ich promulgacja.

W wykonaniu tych *Norm* nie mogą stać na przeszkodzie jakiegokolwiek inne przepisy, nawet te godne specjalnej pamięci.

Dano w Rzymie, u św. Piotra, w dniu wspomnienia św. Piusa V papieża,

30 kwietnia 2001, Pontyfikatu naszego dwudziestego trzeciego roku.

Jan Paweł II

Normy motu proprio Sacramentorum Sanctitatis Tutela – wprowadzenie historyczne

Kodeks Prawa Kanonicznego, promulgowany przez papieża Benedykta XV w 1917 r., stwierdzał, że osądzanie pewnej liczby wykroczeń kanonicznych lub «przestępstw», leży wyłącznie w kompetencjach Świętej Kongregacji Świętego Oficjum, która jako trybunał rządziła się własnym prawem (por. kan. 1555 KPK z 1917 r.).

Kilka lat po promulgowaniu Kodeksu z 1917 r. Święte Oficjum wydało instrukcję *Crimen sollicitationis* (1922), zawierającą szczegółowe wskazania dla poszczególnych diecezji i trybunałów w sprawie sposobu postępowania przy rozpatrywaniu kanonicznego przestępstwa nakłaniania do grzechu. Tym bardzo ciężkim przestępstwem było naruszenie świętości i godności sakramentu pokuty przez księdza katolickiego, który namawia penitenta do grzechu przeciw szóstemu przykazaniu, ze spowiednikiem lub osobą trzecią. Przepisy z 1922 r. miały na celu dostosowanie do aktualnych potrzeb, w świetle nowego *Codex iuris canonici*, wskazań Konstytucji apostolskiej *Sacramentorum paenitentiae*, promulgowanej przez Papieża Benedykta XIV w 1741 r. Trzeba było wziąć pod uwagę różne elementy, uwzględniające specyfikę przypadku (z odniesieniami mniej istotnymi z punktu widzenia cywilnego prawa karnego): uszanowanie godności sakramentu, nienaruszalność tajemnicy sakramentalnej, godność penitenta oraz fakt, że w wielu wypadkach oskarżony ksiądz nie mógł być przesłuchiwany na temat tego wszystkiego, co się zdarzyło, bez zagrożenia dla tajemnicy sakramentalnej. Dlatego ta specjalna procedura opierała się na metodzie pośredniego osiągnięcia

⁴ Ioannes Paulus PP.II, *Constitutio Apostolica Pastor bonus*, De Romana Curia, 28 junii 1988, art.52, AAS 80(1988) 874.

⁵ *Congregatio pro Doctrina Fidei*, *Agendi ratio in doctrinarum examine*, 29 junii 1997, in AAS 89 (1997) 830-835.

pewności moralnej, niezbędnej do podjęcia ostatecznej decyzji co do przypadku. Metoda pośrednia obejmowała badanie wiarygodności osoby oskarżającej księdza oraz życia i postępowania oskarżonego księdza. Samo to oskarżenie było uważane za jedno z najcięższych, jakie można było wysunąć przeciw księdzu katolickiemu. Dlatego procedura miała na celu zagwarantowanie, aby ksiądz, który mógł być ofiarą fałszywego lub oszczerczego oskarżenia, był chroniony przed zniesławieniem, dopóki nie zostanie udowodniona jego wina. Gwarantowała to ścisła dyskrekcja przy przeprowadzaniu samego postępowania, mająca na celu ochronę wszystkich zainteresowanych osób przed niewłaściwym rozgłosem, aż do ostatecznej decyzji trybunału kościelnego.

Instrukcja z 1922 r. zawierała krótką część poświęconą innemu przestępstwu kanonicznemu: *crimen pessimum*, dotyczącą zachowań homoseksualnych duchownego. Ten dodatkowy rozdział określał również, że specjalne procedury przewidziane dla przypadków nakłaniania do grzechu będą stosowane również w odniesieniu do tego czynu, z przystosowaniem koniecznym ze względu na naturę przypadku. Normy dotyczące *crimen pessimum* zostały rozszerzone na odrażające przestępstwo wykorzystywania seksualnego dzieci przed okresem dojrzewania oraz *bestialitas*.

Celem instrukcji *Crimen sollicitationis* nie było zatem przedstawienie całego sposobu postępowania Kościoła katolickiego w odniesieniu do niewłaściwych zachowań seksualnych duchowieństwa, a jedynie ustalenie procedury pozwalającej zaradzić całkowicie wyjątkowej i szczególnie delikatnej sytuacji, jaką jest spowiedź, w której całkowitemu otwarciu wnętrza duszy ze strony penitenta odpowiada, z prawa Bożego, obowiązek absolutnej dyskrekcji ze strony kapłana. Jedynie stopniowo i przez analogię została ona rozszerzona na niektóre przypadki niemoralnego postępowania kapłanów. Stosunkowo niedawno zrodziła się myśl, że potrzebne są podstawowe przepisy dotyczące zachowań seksualnych osób odpowiedzialnych za wychowanie, dlatego jest poważnym anachronizmem chęć osądzania w tej perspektywie normatywnych tekstów kanonicznych, pochodzących w znacznej części z ubiegłego wieku.

Instrukcja z 1922 r. została wysłana do biskupów, którzy mieli się zajmować szczególnymi przypadkami dotyczącymi nakłaniania do grzechu, homoseksualności duchownego, wykorzystywania seksualnego dzieci i *bestialitas*. W 1962 r. papież Jan XXIII zezwolił na przedruk instrukcji z 1922 r. z krótkim dodatkiem na temat procedur administracyjnych w przypadkach dotyczących duchownych zakonnych. Egzemplarze przedruku z 1962 r. miały być rozpowszechnione wśród biskupów zgromadzonych na Soborze Watykańskim II (1962-1965). Pewna liczba egzemplarzy przedruku została przekazana biskupom, którzy w międzyczasie byli zmuszeni zajmować się przypadkami leżącymi w kompetencjach Świętego Oficjum; jednakże większość egzemplarzy nie została nigdy rozprowadzona. Zmiany proponowane przez Sobór Watykański II obejmowały również reformę *Codex iuris canonici* z 1917 r. oraz Kurii Rzymskiej. W okresie między r. 1965 i 1983 (rokiem, w którym został promulgowany nowy *Codex iuris canonici* dla Kościoła łacińskiego) występowały różne tendencje wśród ekspertów prawa kanonicznego w odniesieniu do celów kanonicznego prawa karnego oraz potrzeby zdecentralizowanego traktowania przypadków, z uwzględnieniem w większym stopniu władzy i rozeznania biskupów lokalnych. Preferowano «podejście duszpasterskie» w odniesieniu do niewłaściwych zachowań; niektórzy uważali procesy kanoniczne za anachroniczne. Często brał górę «model terapeutyczny» w podejściu do przypadków nieodpowiednich zachowań osób duchownych. Oczekiwano, że biskup będzie w stanie raczej «uzdrawiać» niż «karać»). Zbyt optymistyczne przekonanie o dobrodziejstwach terapii psychologicznych warunkowało wiele decyzji

dotyczących personelu diecezji i instytutów zakonnych, czasem bez należytego brania pod uwagę możliwości recydywy.

W każdym razie po Soborze sprawy dotyczące godności sakramentu pokuty pozostały w gestii Kongregacji Nauki Wiary (poprzednio Świętego Oficjum; nazwa została zmieniona w 1965 r.), a instrukcją *Crimen sollicitationis* posługiwano się w odniesieniu do tych przypadków aż do wydania nowych norm, zawartych w motu proprio *Sacramentorum sanctitatis tutela* z 2001 r.

W okresie po Soborze Watykańskim 11 zostały przedstawione Kongregacji Nauki Wiary nieliczne przypadki dotyczące niewłaściwych zachowań seksualnych duchowieństwa w stosunku do nieletnich, z których pewne były związane z nadużyciem sakramentu pokuty; niektóre inne mogły być związane z prośbami o zwolnienie z obowiązków związanych ze święceniemi kapłańskimi i z celibatu (praktyka określana czasem jako «laicyzacja»), i były one rozpatrywane przez Kongregację Nauki Wiary aż do 1989 r. (od 1989 do 2005 r. dyspensy te znalazły się w kompetencjach Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów; od 2005 r. do dziś tymi przypadkami zajmuje się Kongregacja ds. Duchowieństwa).

Codex iuris canonici promulgowany przez Jana Pawła II w 1983 r. odnowił przepisy w tym zakresie w kan.1395, § 2: «Duchowny, który w inny sposób wykroczył przeciw szóstemu przykazaniu Dekalogu, jeśli jest to połączone z użyciem przymusu lub gróźb, albo publicznie lub z osobą małoletnią poniżej lat szesnastu, powinien być ukarany sprawiedliwymi karami, nie wyłączając w razie potrzeby wydalenia ze stanu duchownego». Zgodnie z KPK z 1983 r. procesy przeprowadzane są w diecezjach. Apelacje od wyroków sądowych mogą być wnoszone do Roty Rzymskiej, natomiast rekursy administracyjne od dekretów karnych są wnoszone do Kongregacji ds. Duchowieństwa.

W 1994 r. Stolica Apostolska udzieliła indultu biskupom Stanów Zjednoczonych: wiek dla zdefiniowania przestępstwa kanonicznego wykorzystania seksualnego osoby małoletniej został podniesiony do osiemnastu lat. Ponadto czas przedawnienia został wydłużony do dziesięciu lat, liczonych od ukończenia przez ofiarę osiemnastego roku życia. Wyraźnie polecono biskupom, by procesy kanoniczne były przeprowadzane w diecezjach. Apelacje zostały zastrzeżone dla Roty Rzymskiej, zaś rekursy administracyjne dla Kongregacji ds. Duchowieństwa. W tym okresie (1994-2001) nie uczyniono żadnego odniesienia do dawnych kompetencji Świętego Oficjum w tych przypadkach.

Indult z 1994 r. dla Stanów Zjednoczonych został w 1996 r. rozszerzony na Irlandię. W międzyczasie sprawa specjalnych procedur w wypadkach wykorzystywania seksualnego była dyskutowana w Kurii Rzymskiej. Ostatecznie Papież Jan Paweł II zdecydował, aby wykorzystywanie seksualne osoby nieletniej poniżej osiemnastego roku życia, którego dopuszcza się duchowny, włączyć do nowej listy przestępstw kanonicznych zastrzeżonych Kongregacji Nauki Wiary. Przedawnienie w tych przypadkach zostało ustalone na dziesięć lat, poczynając od ukończenia osiemnastego roku życia przez ofiarę. Nowe prawo w formie motu proprio, noszącego tytuł *Sacramentorum sanctitatis tutela*, zostało promulgowane 30 kwietnia 2001 r. List podpisany przez kard. Josepha Ratzingera oraz abpa Tarcisia Bertone, odpowiednio prefekta i sekretarza Kongregacji Nauki Wiary, został wysłany do wszystkich biskupów katolickich 18 maja 2001 r. List informował biskupów o nowym prawie oraz o nowych procedurach, które zastępowały instrukcję *Crimen sollicitationis*.

Zostały w nim przede wszystkim wskazane najcięższe przestępstwa, zarówno przeciw moralności, jak i w sprawowaniu sakramentów, osądzone wyłącznie przez Kongregację; ponadto wskazano na

specjalne przepisy proceduralne, których należy przestrzegać w przypadkach dotyczących owych najcięższych przestępstw, łącznie z normami odnoszącymi się do określania sankcji kanonicznych i ich nakładania.

Delicta graviora, osądzone tylko przez Kongregację Nauki Wiary zostały wyszczególnione w następujący sposób:

W zakresie przestępstw przeciw świętości Najświętszej Ofiary i sakramentu Eucharystii:

- 1) Zabranie lub przechowywanie w celu świętokradczym, albo profanacja postaci konsekrowanych (kan. 1367 KPK oraz kan. 1442 KKKW).
- 2) Usiłowanie sprawowania liturgicznej czynności Ofiary eucharystycznej lub jej symulacja (kan. 1378, § 2, n. 1 KPK oraz kanony 1379 KPK i 1443 KKKW).
- 3) Zabronione koncelebranie Ofiary eucharystycznej z szafarzami wspólnot kościelnych nie mających sukcesji apostołskiej i nie uznających godności sakramentalnej święceń kapłańskich (kanony 908 i 1365 KPK; kanony 702 i 1440 KKKW).
- 4) Konsekracja w celu świętokradczym jednej postaci bez drugiej podczas sprawowania Eucharystii, lub też obydwu poza sprawowaniem Eucharystii (por. kan. 927 KPK).

W zakresie przestępstw przeciw świętości sakramentu pokuty:

- 1) Rozgrzeszenie współnika w grzechu przeciw szóstemu przykazaniu Dekalogu (kan. 1378, § 1 KPK oraz kan. 1457 KKKW).
- 2) Nakłanianie do grzechu przeciw szóstemu przykazaniu Dekalogu w akcie spowiedzi albo przy jej okazji, lub pod jej pretekstem, jeśli prowadzi do grzeszenia z samym spowiednikiem (kan. 1387 KPK i kan. 1458 KKKW).
- 3) Naruszenie bezpośrednio tajemnicy sakramentalnej (kan. 1388, § 1 KPK i kan. 1456 KKKW).

W końcu w zakresie przestępstw przeciw moralności:

- 1) Przestępstwo przeciw szóstemu przykazaniu Dekalogu, popełnione przez duchownego z osobą nieletnią poniżej osiemnastego roku życia (por. kan. 1395, § 2 KPK).

Przepisy proceduralne, których należy przestrzegać w tych przypadkach, zostały sformułowane w następujący sposób:

— Jeśli ordynariusz lub hierarcha otrzyma wiadomość, przynajmniej prawdopodobną, o popełnieniu przestępstwa zastrzeżonego, po przeprowadzeniu badania wstępnego winien powiadomić o tym Kongregację Nauki Wiary, która z wyjątkiem ewentualnego zastrzeżenia dla siebie sprawy z powodu szczególnych okoliczności) wskazuje ordynariuszowi lub hierarsze sposób postępowania, przy utrzymaniu w mocy prawa odwołania się od wyroku pierwszej instancji jedynie do Najwyższego Trybunału tejże Kongregacji;

— Czyn przestępczy, w przypadkach wykroczeń zastrzeżonych Kongregacji Nauki Wiary, ulega przedawnieniu po upływie dziesięciu lat. Ponadto przewidziano, że przedawnienie jest liczone zgodnie z normą kan. 1362, § 2 KPK oraz kan. 1152, § 3 KKKW, z jedynym wyjątkiem przestępstwa *contra*

sexturn cum minore, w przypadku którego ustalono, że przedawnienie zaczyna się liczyć od dnia, w którym małoletni skończył osiemnaście lat.

— W trybunałach, ustanowionych przez ordynariuszy lub hierarchów, w związku z tymi sprawami, urząd sędziego, rzecznika sprawiedliwości, notariusza i obrońcy mogą ważne sprawować tylko kapłani, a gdy instancja w trybunale zostaje w jakikolwiek sposób zamknięta, wszystkie akta sprawy powinny zostać przekazane jak najszybciej *ex officio* Kongregacji Nauki Wiary.

Ponadto postanowiono, że wszystkie trybunały Kościoła łacińskiego i katolickich Kościołów Wschodnich zobowiązane są stosować kanony dotyczące przestępstw i kar oraz procesu karnego, odpowiednio jednego i drugiego Kodeksu, łącznie z normami specjalnymi, wydanymi przez Kongregację Nauki Wiary.

Po dziewięciu latach od promulgowania motu proprio *Sacramentorum sanctitatis tutela* Kongregacja Nauki Wiary, kierując się pragnieniem udoskonalenia stosowania prawa, uznała za konieczne wprowadzenie pewnych zmian do tych norm, nie modyfikując całości tekstu, ale tylko niektóre jego części.

Po uważnym i głębokim przestudiowaniu zaproponowanych zmian członkowie Kongregacji Nauki Wiary przedłożyli Papieżowi wynik swoich ustaleń, które tenże Papież, na mocy decyzji z 21 maja 2010 r., zatwierdził, nakazując ich promulgowanie. Obecnie obowiązującym tekstem Norm dotyczących *delicta graviora* jest tekst zatwierdzony przez Ojca Świętego Benedykta XVI 21 maja 2010 r.

Reskrypt ex audientia SS.mi

Papież Franciszek łaskawie przychylił się do próśb Kongregacji Doktryny Wiary, by *Normy o najcięższych przestępstwach zarezerwowane tejże Kongregacji*, promulgowane 30 kwietnia 2001 roku listem apostolskim motu proprio *Sacramentorum sanctitatis tutela* przez św. Jana Pawła II i zrewidowane przez papieża Benedykta XVI dnia 21 maja 2010 roku, zostały zmienione, zgodnie z nowym wydaniem, podanym poniżej, nakazując jednocześnie by weszły w życie z tym Reskryptem dnia 8 grudnia 2021 roku i zostały opublikowane w *L'Osservatore Romano*, a następnie opublikowane w oficjalnym komentarzu *Acta Apostolicae Sedis*, niezależnie od wszelkich rozporządzeń przeciwnych, choćby zasługiwały na szczególną wzmiankę.

Dnia 11 października 2021 roku.

Luis F. Kard. Ladaria SJ

Prefekt

✠ **Giacomo Morandi**
Arcybiskup tyt. Caere
Sekretarz

Część pierwsza – normy materialne

Art. 1

§ 1. Kongregacja Nauki Wiary, w myśl art. 52 Konstytucji Apostolskiej Pastor Bonus, osądza, zgodnie z art. 2 § 2, przestępstwa przeciw wierze, jak również najcięższe przestępstwa popełnione przeciw moralności lub przy sprawowaniu sakramentów i, w stosownych przypadkach, deklaruje lub nakłada sankcje kanoniczne zgodnie z prawem, zarówno powszechnym jak i własnym, z wyjątkiem spraw należących do kompetencji Penitencjarii Apostolskiej oraz przestrzegając *Agendi ratio in doctrinarum examine*.

§ 2. W przypadku przestępstw, o których mowa w § 1, Kongregacja Nauki Wiary, po otrzymaniu mandatu od papieża, ma prawo osądzać kardynałów, patriarchów, legatów Stolicy Apostolskiej, biskupów, a także inne osoby fizyczne, o których mowa w kan. 1405 § 3 Kodeksu Prawa Kanonicznego (= KPK) i w kan. 1061 Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich (=KKKW).

§ 3. Kongregacja Nauki Wiary osądza przestępstwa zastrzeżone, o których mowa w § 1, zgodnie z poniższymi artykułami.

Art. 2

§ 1. Przestępstwa przeciw wierze, o których mowa w art. 1, to herezja, apostazja i schizma, zgodnie z kan. 751 i 1364 KPK oraz kan. 1436 i 1437 KKKW.

§ 2. W przypadkach, o których mowa w § 1, do ordynariusza lub hierarchy, zgodnie z prawem, należy przeprowadzenie procesu sądowego pierwszej instancji lub pozasądowego na drodze dekretu, przy zachowaniu prawa apelacji lub rekursu do Kongregacji Nauki Wiary.

§ 3. W przypadkach, o których mowa w § 1, ordynariusz lub hierarcha, zgodnie z prawem, jest odpowiedzialny za zwolnienie na forum zewnętrznym odpowiednio z ekskomuniki *latae sententiae* lub ekskomuniki większej.

Art. 3

§ 1. Najcięższymi przestępstwami przeciw świętości Najświętszej Ofiary i sakramentu Eucharystii, osądzanymi przez Kongregację Nauki Wiary, są:

1° zabranie lub przechowywanie postaci konsekrowanych w celach świętokradczych, albo ich profanacja, o czym mowa w kan. 1382 § 1 KPK oraz w kan. 1442 KKKW;

2° usiłowanie sprawowania liturgicznej czynności Ofiary eucharystycznej, o czym mowa w kan. 1379 § 1, 1° KPK;

3° symulacja sprawowania czynności liturgicznej Ofiary eucharystycznej, o czym mowa w kan. 1379 § 5 KPK i w kan. 1443 KKKW;

4° koncelebrowanie Ofiary eucharystycznej zabronionej przez kan. 908 KPK oraz przez kan. 702 KKKW, o czym mowa w kan. 1381 KPK oraz w kan. 1440 KKKW, z szafarzami wspólnot kościelnych nie mających sukcesji apostołskiej i nie uznających godności sakramentalnej święceń kapłańskich.

§ 2. Tylko Kongregacja Nauki Wiary osądza również przestępstwo, polegające na konsekracji w celu świętokradczym jednej tylko postaci albo obu podczas sprawowania Eucharystii lub poza nią, o czym mowa w kanonie 1382 § 2 KPK.

Art. 4

§ 1. Najcięższymi przestępstwami przeciw świętości sakramentu pokuty, które osądza Kongregacja Nauki Wiary, są:

1° rozgrzeszenie współnika w grzechu przeciw szóstemu przykazaniu Dekalogu, o czym mowa w kan. 1384 KPK i w kan. 1457 KKKW;

2° usiłowanie udzielenia rozgrzeszenia sakramentalnego albo słuchanie spowiedzi pomimo zakazu, o czym mowa w kan. 1379 § 1, 2° KPK;

3° symulowanie udzielania rozgrzeszenia sakramentalnego, o czym mowa w kan. 1379 § 5 KPK i w kan. 1443 KKKW;

4° nakłanianie do grzechu przeciw szóstemu przykazaniu Dekalogu podczas spowiedzi lub z jej okazji lub pod jej pozorem, o czym mowa w kan. 1385 KPK i w kan. 1458 KKKW, jeśli ma na celu grzech z samym spowiednikiem;

5° bezpośrednio lub pośrednio naruszenie sakramentalnej tajemnicy spowiedzi, o czym mowa w kan. 1386 § 1 KPK i w kan. 1456 § 1 KKKW;

6° nagrywanie, za pomocą jakiegokolwiek urządzenia technicznego lub złośliwe ujawnianie za pomocą środków społecznego przekazu tego, co zostało wypowiedziane przez spowiednika lub penitenta w spowiedzi sakramentalnej, prawdziwej lub symulowanej, o czym mowa w kan. 1386 § 3 KPK.

§ 2. W sprawach dotyczących przestępstw, o których mowa w § 1, nie wolno nikomu ujawniać tożsamości oskarżyciela lub penitenta, ani oskarżonemu, ani jego obrońcy, jeśli oskarżyciel lub penitent nie dał na to wyraźnej zgody; należy szczególnie uważnie ocenić wiarygodność oskarżyciela i bezwzględnie unikać jakiegokolwiek niebezpieczeństwa naruszenia sakramentalnej tajemnicy spowiedzi, zapewniając oskarżonemu prawo do obrony.

Art. 5

Tylko Kongregacja Nauki Wiary osądza również najcięższe przestępstwo usiłowania udzielenia sakramentu święceń kobiecie:

1° jeśli usiłujący udzielić święceń lub kobieta usiłująca przyjąć święcenia jest wiernym podlegającym KPK, zaciągają ekskomunikę *latae sententiae*, z której zwolnienie, zgodnie z kan. 1379 § 3 KPK, jest zastrzeżone Stolicy Apostolskiej;

2° jeśli usiłujący udzielić święceń lub kobieta usiłująca przyjąć święcenia jest wiernym podlegającym KKKW, zostają ukarani ekskomuniką większą, której zwolnienie jest zastrzeżone Stolicy Apostolskiej.

Art. 6

Najcięższymi przestępstwami przeciw obyczajom, które osądza tylko Kongregacja Nauki Wiary, są:

1° przestępstwo przeciw szóstemu przykazaniu Dekalogu popełnione przez duchownego z małoletnim poniżej osiemnastego roku życia lub z osobą, która trwale jest niezdolna posługiwać się rozumem; niewiedza lub błąd duchownego co do wieku małoletniego nie stanowi okoliczności łagodzącej lub uwalniającej;

2° nabywanie, przechowywanie, prezentowanie lub rozpowszechnianie, w celach lubieżnych lub dla zysku, materiałów pornograficznych przedstawiających małoletnich poniżej osiemnastego roku życia, przez duchownego w jakikolwiek sposób i za pomocą jakiegokolwiek urządzenia.

Art. 7

Kto dopuszcza się przestępstw, o których mowa w art. 2-6, podlega, w stosownych przypadkach, oprócz kar przewidzianych za poszczególne przestępstwa w KPK i KKKW, jak również w niniejszych Normach, sprawiedliwej karze, stosownie do wagi przestępstwa; jeśli jest duchownym, może być również ukarany wydaleniem lub depozycją ze stanu duchownego.

Art. 8

§ 1. Skarga karna w odniesieniu do przestępstw osadzanych tylko przez Kongregację Nauki Wiary wygasa na skutek przedawnienia po upływie dwudziestu lat.

§ 2. Przedawnienie liczy się zgodnie z kan. 1362 § 2 KPK i kan. 1152 § 3 KKKW. Natomiast w przypadku przestępstwa o którym mowa w art. 6, 1°, przedawnienie zaczyna się liczyć od dnia, w którym małoletni ukończył osiemnaście lat.

§ 3. Kongregacja Nauki Wiary ma prawo uchylić przedawnienie w odniesieniu do wszystkich przestępstw jej zastrzeżonych, nawet jeśli chodzi o przestępstwa popełnione przed wejściem w życie niniejszych Norm.

Część druga – normy proceduralne

Tytuł I – Kompetencje trybunału

Art. 9

§ 1. Kongregacja Nauki Wiary jest Najwyższym Trybunałem Apostolskim dla Kościoła łacińskiego, a także dla katolickich Kościołów Wschodnich, który osądza przestępstwa określone w poprzednich artykułach.

§ 2. Ten Najwyższy Trybunał, tylko w łączności z przestępstwami dla niego zastrzeżonymi, osądza także inne przestępstwa, o które sprawca jest oskarżony ze względu na powiązania osoby i współnictwo.

§ 3. Przestępstwa zastrzeżone dla tego Najwyższego Trybunału winny być rozpatrywane w procesie sądowym lub na drodze dekretu pozasądowego.

§ 4. Rozstrzygnięcia tego Najwyższego Trybunału, wydane w granicach własnych kompetencji, nie podlegają zatwierdzeniu przez papieża.

Art. 10

§ 1. Za każdym razem, gdy ordynariusz lub hierarcha otrzymuje wiadomość, przynajmniej prawdopodobną, o najcięższym przestępstwie, po przeprowadzeniu dochodzenia wstępnego zgodnie z kan. 1717 KPK i kan. 1468 KKKW, powiadamia o tym Kongregację Nauki Wiary, która, jeśli nie zastrzega sobie sprawy z powodu szczególnych okoliczności, zleca ordynariuszowi lub hierarsze dalsze postępowanie.

§ 2. Do kompetencji ordynariusza lub hierarchy należy nałożenie, od początku dochodzenia wstępnego, tego, co jest postanowione w kan. 1722 KPK lub w kan. 1473 KKKW.

§ 3. Jeśli sprawa zostaje skierowana bezpośrednio do Kongregacji, bez przeprowadzenia dochodzenia wstępnego, czynności wstępne procesu, należące z mocy prawa powszechnego do ordynariusza lub hierarchy, mogą być przeprowadzone przez samą Kongregację, która czyni to bezpośrednio lub przez swojego delegata.

Art. 11

Kongregacja Nauki Wiary, w sprawach dotyczących przestępstw, które są jej zastrzeżone, może sanować akty, z wyjątkiem prawa do obrony, jeśli zostały naruszone prawa czysto procesowe.

Tytuł II – proces sądowy

Art. 12

§ 1. Sędziami tego Najwyższego Trybunału są, na mocy samego prawa, członkowie Kongregacji Nauki Wiary.

§ 2. Trybunałowi przewodniczy, jako pierwszy spośród równych, prefekt Kongregacji, a w wypadku wakatu lub przeszkody prefekta, jego urząd sprawuje sekretarz Kongregacji.

§ 3. Do prefekta Kongregacji należy mianowanie również innych sędziów.

Art. 13

We wszystkich trybunałach, w sprawach, o których mowa w niniejszych Normach, mogą ważne sprawować funkcję:

1° sędziego i rzecznika sprawiedliwości tylko kapłani posiadający doktorat lub przynajmniej licencjat z prawa kanonicznego, o dobrych obyczajach, szczególnie wyróżniający się roztropnością i doświadczeniem prawniczym;

2° notariusza i kanclerza tylko kapłani o nieposzlakowanej opinii i ponad wszelkim podejrzeniem;

3° adwokata i pełnomocnika wierni posiadający doktorat lub przynajmniej licencjat z prawa kanonicznego, którzy zostali dopuszczeni przez przewodniczącego kolegium.

Art. 14

Kongregacja Nauki Wiary, w szczególnych przypadkach, może udzielić dyspensy od wymogu kapłaństwa.

Art. 15

Przewodniczący trybunału, po wysłuchaniu promotora sprawiedliwości, ma te same uprawnienia, o których mowa w art. 10 § 2.

Art. 16

§ 1. Po zakończeniu w jakikolwiek sposób postępowania w innym trybunale wszystkie akta sprawy powinny być z urzędu jak najszybciej przesłane do Kongregacji Nauki Wiary.

§ 2. Oskarżony oraz promotor sprawiedliwości Najwyższego Trybunału Kongregacji Nauki Wiary mogą wnieść apelację w nieprzekraczalnym terminie sześćdziesięciu dni użytecznych od publikacji wyroku pierwszej instancji.

§ 3. Apelację należy wnieść do Najwyższego Trybunału Kongregacji, który, o ile nie został wyznaczony do tego zadania inny trybunał, osądza w drugiej instancji sprawy rozstrzygnięte w pierwszej instancji przez inne trybunały lub przez sam Najwyższy Trybunał Apostolski w innym składzie kolegialnym.

§ 4. Nie dopuszcza się apelacji przed Najwyższy Trybunał Kongregacji przeciw wyrokowi, jeśli dotyczy on tylko innych przestępstw wymienionych w art. 9 § 2.

Art. 17

Jeśli na stopniu apelacyjnym rzecznik sprawiedliwości wnosi oskarżenie specyficznie odmienne, ten Najwyższy Trybunał może je przyjąć i osądzić, tak jakby to było w pierwszej instancji.

Art. 18

Sprawa przechodzi w stan rzeczy osądzonej:

- 1° jeśli wyrok został wydany w drugiej instancji;
- 2° jeśli nie wniesiono apelacji w terminie określonym w art. 16 § 2;
- 3° jeśli na stopniu apelacyjnym instancja przekroczyła terminy lub z niej zrezygnowano.

Tytuł III – Proces pozasądowy

Art.19

§ 1. Jeśli Kongregacja Nauki Wiary zdecyduje o wszczęciu procesu pozasądowego, należy zastosować kan. 1720 KPK lub kan. 1486 KKKW.

§ 2. Za uprzednim upoważnieniem Kongregacji Nauki Wiary mogą być nakładane kary ekspiacyjne wiążące na stałe.

Art. 20

§ 1. Proces pozasądowy może być przeprowadzony przez Kongregację Nauki Wiary lub przez ordynariusza, hierarchę lub ich delegata.

§ 2. Funkcję delegata mogą pełnić tylko kapłani posiadający doktorat lub przynajmniej licencjat z prawa kanonicznego, o dobrych obyczajach, odznaczający się w sposób szczególny roztropnością i doświadczeniem prawniczym.

§ 3. Zgodnie z kan. 1720 KPK w takim procesie odnośnie do funkcji asesora stosuje się wymagania o których mowa w kan. 1424 KPK.

§ 4. Osoba prowadząca dochodzenie nie może pełnić funkcji, o których mowa w § 2 i § 3.

§ 5. Zgodnie z kan. 1486 KKKW, funkcję promotora sprawiedliwości mogą pełnić tylko kapłani z doktoratem lub przynajmniej z licencjatem z prawa kanonicznego, o dobrych obyczajach, odznaczający się w sposób szczególny roztropnością i doświadczeniem prawniczym.

§ 6. Funkcję notariusza mogą pełnić tylko kapłani o nieposzlakowanej opinii i ponad wszelkim podejrzeniem.

§ 7. Oskarżony musi zawsze korzystać z pomocy adwokata lub pełnomocnika, którym musi być wierny posiadający doktorat lub przynajmniej licencjat z prawa kanonicznego, dopuszczony przez Kongregację Nauki Wiary, ordynariusza, hierarchę lub ich delegata. Jeżeli oskarżony sam go nie wybierze, wyznaczy go właściwa władza i będzie on pełnił tę funkcję do czasu ustanowienia przez oskarżonego własnego adwokata lub pełnomocnika.

Art. 21

Kongregacja Nauki Wiary może udzielić dyspensy od wymogów kapłaństwa i stopni naukowych, o których mowa w art. 20.

Art. 22

Gdy proces pozasądowy zostanie w jakikolwiek sposób zakończony, wszystkie akta sprawy powinny być z urzędu jak najszybciej przesłane do Kongregacji Nauki Wiary.

Art. 23

§ 1. Zgodnie z kan. 1734 KPK, promotor sprawiedliwości Kongregacji Nauki Wiary i oskarżony mają prawo prosić na piśmie o odwołanie lub poprawienie dekretu wydanego przez ordynariusza lub jego Delegata w myśl kan. 1720, 3° KPK.

§ 2. Dopiero w następnej kolejności promotor sprawiedliwości Kongregacji Nauki Wiary i oskarżony, po zachowaniu przepisów kan. 1735 KPK, mogą wnieść rekurs hierarchiczny do Kongresu teŝe Dykasterii, zgodnie z kan. 1737 KPK.

§ 3. Przeciwno dekretowi wydanemu przez hierarchę lub jego delegata, zgodnie z kan. 1486 § 1, 3° KKKW, promotor sprawiedliwości Kongregacji Nauki Wiary oraz oskarżony mogą wnieść rekurs hierarchiczny do Kongresu teŝe Dykasterii, zgodnie z kan. 1487 KKKW.

§ 4. Nie dopuszcza się rekursu przed Kongres Kongregacji Nauki Wiary przeciwko dekretowi, jeśli dotyczy on tylko innych przestępstw o których mowa w art. 9 § 2.

Art. 24

§ 1. Promotor sprawiedliwości Kongregacji Nauki Wiary i oskarżony mają prawo wnieść rekurs przeciw poszczególnym aktom administracyjnym Kongregacji Nauki Wiary w przypadkach przestępstw jej zarezerwowanych w terminie nieprzekraczalnym sześćdziesięciu dni użytecznych do tej samej Kongregacji, która osądza *de merito ac de legitimitate*, eliminując jakiegokolwiek dalsze odwołanie, o czym mowa w art. 123 Konstytucji Apostolskiej Pastor Bonus.

§ 2. Oskarżony, w celu wniesienia rekursu, o którym mowa w § 1, musi, pod rygorem niedopuszczalności tegoż rekursu, zawsze korzystać z pomocy adwokata, którym powinien być wierny, posiadający odpowiednie pełnomocnictwo i mający doktorat lub przynajmniej licencjat z prawa kanonicznego.

§ 3. Rekurs, o którym mowa w § 1, dla swej dopuszczalności, musi wyraźnie wskazywać petitum oraz zawierać uzasadnienia *in iure* i *in facto*, na których się opiera.

Art. 25

Pozasądowy dekret karny staje się prawomocny:

1° jeżeli upłynął bezskutecznie termin określony w kan. 1734 § 2 KPK lub termin określony w kan. 1737 § 2 KPK;

2° jeżeli upłynął bezskutecznie termin ustalony w kan. 1487 § 1 KKKW;

3° jeżeli upłynął bezskutecznie termin, o którym mowa w art. 24 § 1 niniejszych Norm;

4° jeżeli został wydany przez Kongregację Nauki Wiary zgodnie z art. 24 § 1 niniejszych Norm.

Tytuł IV – Postanowienia końcowe

Art. 26

Kongregacja Nauki Wiary ma prawo, na każdym etapie i stopniu postępowania, przekazać bezpośrednio do decyzji papieża, najcięższe przypadki, o których mowa w art. 2-6, w odniesieniu do wydalenia lub depozycji ze stanu duchownego, wraz z dyspensą od celibatu, gdy jest oczywiste, że popełniono przestępstwo, po daniu winnemu prawa do obrony.

Art. 27

Oskarżony ma prawo w każdej chwili przedstawić papieżowi, za pośrednictwem Kongregacji Nauki Wiary, prośbę o zwolnienie ze wszystkich obowiązków wynikających ze święceń, w tym z celibatu, a w razie potrzeby także ze ślubów zakonnych.

Art. 28

§ 1. Z wyjątkiem doniesień, procesów i decyzji dotyczących przestępstw o których mowa w art. 6, sprawy dotyczące przestępstw regulowanych przez niniejsze Normy objęte są sekretem papieskim.

§ 2. Ktokolwiek narusza sekret lub, umyślnie albo przez poważne zaniedbanie, wyrządza inną szkodę oskarżonemu lub świadkom lub osobom biorącym udział w sprawie karnej z innego tytułu, na wniosek pokrzywdzonego lub z urzędu, winien być ukarany odpowiednimi karami.

Art. 29

W tych sprawach, wraz z postanowieniami niniejszych przepisów, należy stosować również kanony dotyczące przestępstw i kar oraz procesu karnego obydwu Kodeksów.

4. Franciszek, List apostołski motu proprio *Vos estis lux mundi*, 09.05.2019

„WY JESTEŚCIE ŚWIATŁEM ŚWIATA. Nie może się ukryć miasto położone na górze” (Mt 5, 14). Nasz Pan Jezus Chrystus wzywa każdego wiernego, aby był przejrzystym wzorem cnót, prawości i świętości. Wszyscy jesteśmy bowiem wezwani do dawania konkretnego świadectwa wiary w Chrystusa w naszym życiu, a zwłaszcza w naszych relacjach z bliźnimi.

Przestępstwa związane z wykorzystywaniem seksualnym obrażają naszego Pana, powodując u ofiar szkody fizyczne, psychiczne i duchowe oraz szkodzą wspólnocie wiernych. Aby takie zjawiska, w jakichkolwiek formach, nie miały więcej miejsca, potrzebne jest nieustanne i głębokie nawrócenie serc, potwierdzone konkretnymi i skutecznymi działaniami, które angażowałyby wszystkich w Kościele, tak aby osobista świętość i zaangażowanie moralne mogły przyczynić się do krzewienia pełnej wiarygodności przepowiadania ewangelicznego i skuteczności misji Kościoła. Staje się to możliwe tylko dzięki łasce Ducha Świętego rozlanej w sercach, ponieważ zawsze musimy pamiętać słowa Pana Jezusa, że „beze Mnie nic nie możecie uczynić” (J 15, 5). Chociaż wiele już uczyniono, musimy nadal uczyć się z gorzkich lekcji przeszłości, aby patrzeć z nadzieją w przyszłość.

Odpowiedzialność ta spoczywa przede wszystkim na następcach Apostołów, ustanowionych przez Boga do przewodzenia duszpasterskiego Ludowi chrześcijańskiemu, i wymaga ona od nich wysiłku, by uważnie podążać śladami Boskiego Mistrza. Ze względu na swoją posługę, kierują oni istotnie „powierzonymi sobie Kościołami partykularnymi jako zastępcy i legaci Chrystusa, radami, zachętami i przykładem, ale także mocą swego autorytetu i świętej władzy, z której jednak korzystają tylko dla budowania swojej trzody w prawdzie i świętości, pamiętając o tym, że kto jest większy, ma być jak mniejszy, a położony jak sługa” (Sobór Watykański II, *Lumen Gentium*, 27). To, co w sposób bardziej rygorystyczny dotyczy następców Apostołów, odnosi się do wszystkich, którzy na różne sposoby podejmują posługę w Kościele, ślubując życie radami ewangelicznymi lub są powołani do służby ludowi chrześcijańskiemu. Dlatego dobrze, aby na poziomie powszechnym zostały przyjęte procedury mające na celu zapobieganie i zwalczanie tych przestępstw, będących zdradą zaufania wiernych.

Pragnę, aby te wysiłki były realizowane w sposób całkowicie eklezjalny, a zatem, by były wyrazem komunii, która utrzymuje nas w jedności, w słuchaniu wzajemnym i czyni otwartymi na wkład osób, którym ten proces nawrócenia leży na sercu.

Dlatego postanawiam:

Tytuł I – Przepisy ogólne

Art. 1 – Zakres zastosowania

§1. Niniejsze przepisy stosuje się w przypadku zawiadomień odnoszących się do duchownych lub członków instytutów życia konsekrowanego czy stowarzyszeń życia apostołskiego dotyczących:

a) przestępstw przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu, polegających na:

i. zmuszaniu kogoś, stosując przemoc lub groźbę, czy też nadużycie władzy, do dokonywania lub poddawania się czynnościom seksualnym;

ii. dopuszczaniu się czynności seksualnych z osobą małoletnią lub bezradną;

iii. wytwarzaniu, prezentowaniu, przechowywaniu lub rozpowszechnianiu, także telematycznie, pornografii dziecięcej, oraz rekrutowaniu lub nakłanianiu osoby małoletniej czy bezradnej do udziału w prezentacjach pornograficznych;

b) czynów dokonanych przez podmioty, o których mowa w artykule 6, polegających na działaniach lub zaniechaniach, mających na celu zakłócanie lub uniknięcie dochodzeń cywilnych lub kanonicznych, administracyjnych lub karnych, przeciwko duchownemu lub zakonnikowi w związku z przestępstwami, o których mowa w punkcie a) niniejszego paragrafu.

§2. W rozumieniu niniejszych przepisów:

a) małoletni: każda osoba poniżej osiemnastego roku życia lub zgodnie z prawem z nią zrównana;

b) osoba bezradna: każda osoba chora, z ułomnościami fizycznymi lub umysłowymi albo pozbawiona wolności osobistej, która faktycznie, nawet sporadycznie, ogranicza jej zdolność rozumienia lub chcenia, czy też w inny sposób przeciwstawienia się agresji;

c) pornografia dziecięca: jakiegokolwiek przedstawianie osoby małoletniej, niezależnie od zastosowanych środków, zaangażowanej w jednoznaczne czynności seksualne, rzeczywiste lub symulowane, oraz jakiegokolwiek przedstawianie narządów płciowych małoletnich w celach przede wszystkim seksualnych.

Art. 2 – Przyjmowanie zawiadomień i ochrona danych

§1. Uwzględniając wskazania przyjęte ewentualnie przez odpowiednie Konferencje Episkopatów, Synody Biskupów Kościołów patriarchalnych oraz Kościołów arcybiskupich większych lub Rady Hierarchów Kościołów Metropolitalnych *sui iuris*, diecezje lub eparchie, pojedynczo lub wspólnie, muszą ustanowić w ciągu roku od wejścia w życie tych przepisów, jeden lub więcej stabilnych systemów, łatwo dostępnych dla każdego w celu składania zawiadomień, także poprzez ustanowienie specjalnego urzędu (biura) kościelnego. Diecezje i eparchie informują przedstawiciela papieskiego o ustanowieniu tych systemów, o których mowa w tym paragrafie.

§2. Informacje, o których mowa w niniejszym artykule, są chronione i przetwarzane w sposób gwarantujący ich bezpieczeństwo, integralność i poufność zgodnie z kan. 471, 2° KPK i kan. 244 § 2, 2° KKKW.

§3. Z zachowaniem postanowienia artykułu 3 § 3, ordynariusz, który otrzymał zawiadomienie, przekaże je niezwłocznie ordynariuszowi miejsca, gdzie zaistniały zdarzenia, jak również ordynariuszowi własnemu, osoby, której dotyczy zgłoszenie, którzy postępują zgodnie z prawem, według tego, co przewidziano w danym przypadku.

§4. W rozumieniu niniejszego tytułu, z diecezjami zrównane są eparchie, a z ordynariuszem zrównany jest hierarcha.

Art. 3 – Zawiadomienie

§1. Z zachowaniem przypadków przewidzianych w kan. 1548 § 2 KPK i 1229 § 2 KKKW, ilekroć duchowny lub członek instytutu życia konsekrowanego lub stowarzyszenia życia apostołskiego

otrzyma wiadomość lub ma uzasadnione powody, by sądzić, że mógł zostać popełniony jeden z czynów o którym mowa w art. 1, ma obowiązek niezwłocznego zgłoszenia tego czynu ordynariuszowi miejsca, w którym czyny miałyby miejsce, lub innemu ordynariuszowi spośród tych, o których mowa w kanonach 134 KPK i 984 KKKW, z wyjątkiem tego, o czym postanowiono w § 3 niniejszego artykułu.

§2. Każdy może złożyć zawiadomienie dotyczące zachowań, o których mowa w art. 1, przy użyciu procedur, o których mowa w poprzednim artykule lub w jakikolwiek inny odpowiedni sposób.

§3. Gdy zawiadomienie dotyczy jednej z osób wskazanych w art. 6, jest ono skierowane do władzy określonej na podstawie art. 8 i 9. Zawiadomienie może być zawsze skierowane do Stolicy Apostolskiej bezpośrednio lub za pośrednictwem przedstawiciela papieskiego.

§4. Zawiadomienie powinno zawierać jak najbardziej szczegółowe informacje, takie jak wskazanie czasu i miejsca faktów, osób zaangażowanych lub poinformowanych, a także wszelkie inne okoliczności, które mogą być przydatne w celu zapewnienia dokładnej oceny faktów.

§5. Informacje można również pozyskać z urzędu.

Art. 4 – Ochrona osoby składającej zawiadomienie

§1. Fakt sporządzenia zawiadomienia w myśl art. 3 nie stanowi naruszenia tajemnicy urzędowej.

§2. Z wyjątkiem tego, co przewiduje kan. 1390 KPK i kan. 1452 i 1454 KKKW, szkoderstwo, represje lub dyskryminacja z powodu złożenia zawiadomienia jest zabronione i może stanowić czyn, o którym mowa w art. 1 § 1 pkt. b.

§3. Osobie składającej zawiadomienie nie można narzucać żadnego obowiązku milczenia w stosunku do treści tegoż zawiadomienia.

Art. 5 – Troska o osoby

§1. Władze kościelne są zobowiązane, aby ci, którzy twierdzą, że są poszkodowani, wraz ze swoimi rodzinami, byli traktowani z godnością i szacunkiem oraz zaoferują im w szczególności:

- a) przyjęcie, wysłuchanie i wsparcie, również za pośrednictwem właściwych służb;
- b) pomoc duchową;
- c) pomoc medyczną, terapeutyczną i psychologiczną, w zależności od konkretnego przypadku.

§2. Należy chronić wizerunek i sferę prywatną zaangażowanych osób, jak również poufność danych osobowych.

Tytuł II – Przepisy dotyczące biskupów i osób z nimi zrównanych

Art. 6 – Zakres podmiotowy stosowania

Przepisy postępowania, o których mowa w niniejszym tytule, dotyczą zachowań, o których mowa w art. 1, popełnianych przez:

- a) kardynałów, patriarchów, biskupów i legatów Biskupa Rzymskiego;

b) duchownych, którzy kierują lub kierowali jako pasterze Kościoła partykularnego lub jednostki z nim zrównanej, obrządku łacińskiego lub wschodniego, w tym Ordynariatów personalnych, za czyny popełnione w trakcie sprawowania urzędu;

c) duchownych, którzy kierują lub kierowali duszpasterstwem jakiejś prałatury personalnej, za czyny popełnione w czasie sprawowania władzy;

d) tych, którzy są lub byli najwyższymi przełożonymi instytutów życia konsekrowanego lub stowarzyszeń życia apostołskiego na prawie papieskim, a także klasztorów *sui iuris*, za czyny popełnione w trakcie sprawowania urzędu.

Art. 7 – Dykasteria kompetentna

§1. W rozumieniu tytułu, „dykasteria kompetentna” oznacza Kongregację Nauki Wiary, w odniesieniu do przestępstw zastrzeżonych dla niej przez obowiązujące prawo, a także we wszystkich innych przypadkach i w zakresie, w jakim dotyczy to ich właściwej jurysdykcji, zgodnie z prawem własnym Kurii Rzymskiej:

- Kongregację dla Kościołów Wschodnich;
- Kongregację ds. Biskupów;
- Kongregację ds. Ewangelizacji Narodów;
- Kongregację ds. Duchowieństwa;
- Kongregację ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostołskiego.

§2. W celu zapewnienia najlepszej koordynacji, dykasteria kompetentna informuje o zawiadomieniu oraz o wyniku dochodzenia Sekretariat Stanu i inne dykasterie bezpośrednio zainteresowane.

§3. Komunikacja, o której mowa w niniejszym tytule między metropolitą a Stolicą Apostolską, odbywa się za pośrednictwem Przedstawiciela Papieskiego.

Art. 8 – Postępowanie stosowane w przypadku zawiadomienia dotyczącego biskupa Kościoła łacińskiego

§1. Władza, która otrzymuje zawiadomienie, przekazuje je zarówno do Stolicy Apostolskiej, jak i do metropolity prowincji kościelnej, w której ma stałe zamieszkanie osoba, której dotyczy zawiadomienie.

§2. Jeżeli zawiadomienie dotyczy metropolity, lub stolica metropolitalna jest nieobsadzona, zawiadomienie zostaje przekazane do Stolicy Apostolskiej, jak również najstarszemu nominacją biskupowi sufraganowi, do którego w takim przypadku stosuje się następujące postanowienia dotyczące metropolity.

§3. W przypadku, gdy zawiadomienie dotyczy legata papieskiego, jest ono przekazywane bezpośrednio do Sekretariatu Stanu.

Art. 9 – Postępowanie stosowane wobec biskupów Kościołów wschodnich

§1. W przypadku zawiadomień w odniesieniu do biskupa Kościoła patriarchalnego, arcybiskupiego większego lub metropolitalnego *sui iuris*, przekazuje się je odpowiedniemu patriarsze, arcybiskupowi większemu lub metropolicie Kościoła *sui iuris*.

§2. Ilekroć zawiadomienie dotyczy metropolity Kościoła patriarchalnego lub arcybiskupiego większego, który sprawuje swój urząd na terytoriach tych Kościołów, przekazuje się je odpowiedniemu patriarsze lub arcybiskupowi większemu.

§3. W powyższych przypadkach urząd, który otrzymał zawiadomienie, przekazuje je również Stolicy Apostolskiej.

§4. Ilekroć wskazana osoba jest biskupem lub metropolitą poza terytorium Kościoła patriarchalnego, arcybiskupstwa większego lub metropolii *sui iuris*, zawiadomienie jest przekazywane do Stolicy Apostolskiej.

§5. Jeżeli zawiadomienie dotyczy patriarchy, arcybiskupa większego, metropolity Kościoła *sui iuris* lub biskupa innych Kościołów wschodnich *sui iuris*, przekazuje się je Stolicy Apostolskiej.

§6. Następujące postępowania dotyczące metropolity stosuje się do władzy kościelnej, której przekazano zawiadomienie na podstawie tego artykułu.

Art. 10 – Obowiązki wstępne metropolity

§1. Poza przypadkiem, kiedy zawiadomienie jest ewidentnie bezpodstawne, metropolita bezzwłocznie prosi kompetentną dykasterię o powierzenie mu zadania rozpoczęcia dochodzenia. Ilekroć metropolita uzna zawiadomienie za zdecydowanie bezpodstawne, informuje o tym przedstawiciela papieskiego.

§2. Dykasteria postępuje bezzwłocznie, a w każdym razie w ciągu trzydziestu dni od otrzymania pierwszego zawiadomienia ze strony przedstawiciela papieskiego lub wniosku o powierzenie zadania przez metropolitę, dostarczając stosowne instrukcje dotyczące trybu postępowania w konkretnym przypadku.

Art. 11 – Powierzenie dochodzenia osobie innej niż metropolita

§1. Ilekroć dykasteria kompetentna uzna za stosowne powierzenie dochodzenia osobie innej niż metropolita, jest on o tym informowany. Metropolita dostarcza wszystkie istotne informacje i dokumenty osobie wyznaczonej przez dykasterię.

§2. W przypadku, o którym mowa w poprzednim paragrafie, następujące postanowienia dotyczące metropolity mają zastosowanie do osoby odpowiedzialnej za prowadzenie dochodzenia.

Art. 12 – Prowadzenie dochodzenia

§1. Metropolita, po otrzymaniu zadania przez dykasterię kompetentną i zgodnie z otrzymanymi instrukcjami, osobiście lub poprzez jedną lub więcej odpowiednich osób:

a) zbiera istotne informacje na temat faktów;

b) pozyskuje informacje i dokumenty, niezbędne w dochodzeniu, przechowywane w archiwach urzędów kościelnych;

c) współpracuje z innymi ordynariuszami lub hierarchami, tam, gdzie jest to konieczne;

d) zasięga informacji od osób i instytucji, w tym również cywilnych, które są w stanie dostarczyć użytecznych informacji dla dochodzenia.

§2. Ilekroć okaże się konieczne wysłuchanie osoby małoletniej lub bezradnej, metropolita podejmuje odpowiednie procedury uwzględniające ich stan.

§3. W przypadku, gdy istnieją uzasadnione podstawy, by sądzić, że informacje lub dokumenty dotyczące dochodzenia mogą zostać usunięte lub zniszczone, metropolita podejmie niezbędne środki w celu ich zabezpieczenia.

§4. Nawet korzystając z pomocy innych osób, metropolita pozostaje w każdym przypadku odpowiedzialny za kierunek i przebieg dochodzeń, a także za dokładne wykonanie instrukcji, o których mowa w art. 10 §2.

§5. Metropolita wspomagany jest przez notariusza, dowolnie wybranego, zgodnie z kan. 483 § 2 KPK i 253 § 2 KKKW.

§6. Metropolita jest zobowiązany działać bezstronnie i bez konfliktu interesów. Ilekroć uważa, że zachodzi konflikt interesów lub nie jest w stanie zachować niezbędnej bezstronności w celu zagwarantowania rzetelności dochodzenia, zobowiązany jest powstrzymać się od działania i zgłosić tę okoliczność do dykasterii kompetentnej.

§7. Uznaje się domniemanie niewinności osoby podejrzanej.

§8. Metropolita, ilekroć zażąda tego dykasteria kompetentna, informuje osobę o toczącym się przeciwko niej dochodzeniu, wysłuchuje jej wyjaśnień o faktach i zachęca ją do przedstawienia obrony. W takich przypadkach osoba podejrzana może skorzystać z pełnomocnika.

§9. Co trzydzieści dni metropolita przesyła dykasterii kompetentnej raport o stanie dochodzenia.

Art. 13 – Zaangażowanie osób wykwalifikowanych

§1. Zgodnie z ewentualnymi wytycznymi Konferencji Episkopatu, Synodu Biskupów lub Rady Hierarchów dotyczącymi pomocy metropolicie w dochodzeniach, biskupi danej prowincji, pojedynczo lub wspólnie, mogą ustalić listy osób wykwalifikowanych, spośród których metropolita może wybrać osoby najbardziej odpowiednie do pomocy w dochodzeniu, zgodnie z potrzebami danej sprawy, a w szczególności biorąc pod uwagę współpracę, jaką mogą zapewnić świeccy zgodnie z kanonami 228 KPK i 408 KKKW.

§2. Jednak metropolita ma swobodę wyboru innych, równie wykwalifikowanych osób.

§3. Każdy, kto pomaga metropolicie w dochodzeniu, zobowiązany jest działać bezstronnie i bez konfliktu interesów. Ilekroć uważa, że zachodzi konflikt interesów lub nie jest w stanie zachować niezbędnej bezstronności, aby zapewnić rzetelność dochodzenia, zobowiązany jest powstrzymać się od działania i zgłosić tę okoliczność metropolicie.

§4. Osoby pomagające metropolicie składają przysięgę, że właściwie i wiernie wypełnią to zadanie.

Art. 14 – Czas trwania dochodzenia

§1. Dochodzenia powinny być zakończone w terminie dziewięćdziesięciu dni lub w terminie wskazanym w instrukcjach, o których mowa w art. 10 §2.

§2. Przedstawiając uzasadnione powody, metropolita może prosić kompetentną dykasterię o przedłużenie terminu.

Art. 15 – Środki zapobiegawcze

Ilekcroć wymagają tego fakty lub okoliczności, metropolita proponuje kompetentnej dykasterii zastosowanie odpowiednich przedsięwzięć lub środków zapobiegawczych wobec podejrzanego.

Art. 16 – Ustanowienie funduszu

§1. Prowincje kościelne, Konferencje Episkopatów, Synody Biskupów i Rady Hierarchów mogą ustanowić fundusz przeznaczony na wsparcie kosztów dochodzeń, ustanowiony zgodnie z normami kan. 116 i 1303 §1, 1° KPK i kan. 1047 KKKW, i zarządzany zgodnie z normami prawa kanonicznego.

§2. Na wniosek wyznaczonego metropolity, administrator funduszu przekazuje do jego dyspozycji środki niezbędne do przeprowadzenia dochodzenia, z zachowaniem obowiązku przedstawienia mu sprawozdania po zakończeniu dochodzenia.

Art. 17 – Przekazywanie dokumentów i *votum*

§1. Po zakończeniu dochodzenia metropolita przekazuje dokumenty do dykasterii kompetentnej wraz ze swoim *votum*, dotyczącym wyników dochodzenia i w odpowiedzi na ewentualne kwestie zawarte w instrukcjach, o których mowa w art. 10 § 2.

§2. Oprócz kolejnych instrukcji dykasterii kompetentnej, uprawnienia metropolity ustają wraz z zakończeniem dochodzenia.

§3. Z zachowaniem instrukcji dykasterii kompetentnej, metropolita, na wniosek, informuje o wyniku dochodzenia osobę, która twierdzi, że została poszkodowana, lub jej prawnych przedstawicieli.

Art. 18 – Dalsze działania

Dykasteria kompetentna, o ile nie postanowi o przeprowadzeniu dochodzenia uzupełniającego, postępuje zgodnie z prawem według tego, co przewidziano w konkretnej sprawie.

Art. 19 – Przestrzeganie ustawodawstwa państwowego

Niniejsze przepisy stosuje się bez uszczerbku dla praw i obowiązków ustanowionych gdziekolwiek w ustawodawstwie państwowym, w szczególności dotyczących ewentualnych obowiązków zawiadomienia właściwych władz cywilnych.

Niniejsze przepisy są zatwierdzane *ad experimentum* na okres trzech lat.

Postanawiam, aby niniejszy List apostolski motu proprio został promulgowany poprzez publikację w *L'Osservatore Romano*, wchodząc w życie dnia 1 czerwca 2019 r., a następnie był opublikowany w *Acta Apostolicae Sedis*.

W Rzymie, u Świętego Piotra, w dniu 9 maja 2019 r., w siódmym roku pontyfikatu.

Franciszek

5. Franciszek, List apostolski motu proprio *Come una madre amorevale* dotyczący ochrony osób narażonych na nadużycia seksualne, 04.06.2016

JAK KOCHAJĄCA MATKA, poświęcony trosce Kościoła o ochronę dzieci i dorosłych narażonych na nadużycia seksualne. Na jego mocy Papież Franciszek ustanawia Kolegium Prawników, których opinii będzie zasięgał przed podjęciem ostatecznej decyzji o usunięciu z urzędu kościelnego biskupa, który zaniedbywał przypadki nadużyć seksualnych w stosunku do nieletnich oraz niepełnosprawnych fizycznie i umysłowo. Kościół jak kochająca matka miłuje wszystkie swoje dzieci, jednak z wyjątkową miłością otacza troską i chroni te najmniejsze i bezbronne: jest to zadanie, które sam Chrystus powierza całej wspólnotie chrześcijańskiej. Świadomy tego, Kościół czujnie troszczy się o ochronę dzieci i najbardziej narażonych dorosłych.

Ten obowiązek ochrony i opieki spoczywa na całym Kościele, ale w szczególności musi być wypełniany przez jego pasterzy. Dlatego biskupi diecezjalni, eparchowie i osoby, które są odpowiedzialne za Kościół partykularny, winni ze szczególną sumiennością chronić osoby najsłabsze spośród tych, które są im powierzone.

Prawo kanoniczne przewiduje możliwość usunięcia z urzędu kościelnego „z poważnych przyczyn” – dotyczy to także biskupów diecezjalnych, eparchów i tych, którzy są z nimi zrównani w prawie (por. kan. 193, § 1 KPK; kan. 975, § 1 KKKW). Niniejszym listem pragnę uściślić, że do wspomnianych «poważnych przyczyn» należą zaniedbania biskupów w sprawowaniu ich urzędu, zwłaszcza w odniesieniu do przypadków nadużyć seksualnych, dokonywanych na nieletnich i narażonych na nie dorosłych, o których to przypadkach mówi motu proprio *Sacramentorum sanctitatis tutela*, ogłoszone przez św. Jana Pawła II i uzupełnione przez mojego umiłowanego poprzednika Benedykta XVI. W takich przypadkach będzie obowiązywać następująca procedura.

Artykuł 1

§ 1. Biskup diecezjalny, eparcha⁶ lub ten, na kim — choćby tymczasowo — spoczywa odpowiedzialność za Kościół partykularny albo za inną wspólnotę wiernych zrównaną z nim w myśl kan. 368 KPK i kan. 313 KKKW, może być w sposób prawny usunięty ze swego urzędu, jeśli wskutek zaniedbania dokonał lub zaniechał czynów, które wyrządziły poważne krzywdy innym, czy to osobom fizycznym, czy całej wspólnotie. Może to być krzywda fizyczna, moralna, duchowa lub majątkowa.

§ 2. Biskup diecezjalny lub eparcha może zostać usunięty tylko wtedy, gdy obiektywnie w bardzo poważnym stopniu uchybił sumienności, której wymaga od niego jego urząd duszpasterski, nawet jeśli nie było w tym jego poważnej winy moralnej.

§ 3. W przypadku nadużyć wobec nieletnich lub bezbronnych dorosłych wystarczy, że był to poważny brak sumienności.

⁶ Biskup stojący na czele eparchii w Kościele wschodnim.

Artykuł 2

§ 1. We wszystkich przypadkach, w których pojawiają się poważne poszlaki tego, o czym mówi poprzedni artykuł, odpowiednia Kongregacja Kurii Rzymskiej może wszcząć dochodzenie w tej sprawie, informując o tym zainteresowanego i umożliwiając mu przedstawienie dokumentów i świadectw.

§ 2. Biskup będzie miał możliwość obrony, co będzie mógł uczynić korzystając ze środków przewidzianych przez prawo. Będzie informowany o wszystkich etapach dochodzenia i zawsze będzie miał możliwość spotkania się z przełożonymi Kongregacji. Jeśli biskup nie podejmie w tej sprawie inicjatywy, to wspomniane spotkanie proponuje sama dykasteria.

§ 3. Po przedstawieniu argumentów przez biskupa Kongregacja może podjąć decyzję o przeprowadzeniu dodatkowego dochodzenia.

§ 4. Z biskupem diecezjalnym i eparchą są zrównani wyżsi przełożeni instytutów zakonnych i stowarzyszeń życia apostołskiego na prawie papieskim.

Artykuł 3

§ 1. Przed podjęciem decyzji Kongregacja będzie mogła spotkać się, zależnie od potrzeby, z innymi biskupami lub eparchami, należącymi do konferencji episkopatu lub do Synodu Biskupów Kościoła *sui iuris*, których członkiem jest zainteresowany biskup lub eparcha, w celu przedyskutowania przypadku.

§ 2. Kongregacja podejmuje swoje decyzje w trakcie obrad na zwykłej sesji.

Artykuł 4

W razie uznania za stosowne usunięcie biskupa Kongregacja ustali, na podstawie okoliczności danego przypadku, czy:

1) wydać w możliwie najkrótszym czasie dekret o usunięciu;

2) zachęcić po bratersku biskupa do przedstawienia swej rezygnacji w ciągu 15 dni. Jeśli biskup nie da odpowiedzi w przewidzianym terminie, Kongregacja będzie mogła wydać dekret o usunięciu.

Artykuł 5

Decyzja Kongregacji, o której mowa w artykułach 3-4, winna być przedłożona do szczególnego zatwierdzenia Biskupowi Rzymu, który przed podjęciem ostatecznej decyzji zasięgnie opinii specjalnego Kolegium Prawników, wyznaczonych w razie potrzeby.

Rozporządzam, aby wszystkie postanowienia, które zawarłem w niniejszym liście apostołskim w formie *motu proprio*, były stosowane we wszystkich jego częściach, niezależnie od wszelkich rozporządzeń przeciwnych, choćby zasługiwały na szczególną wzmiankę, i polecam, aby zostało to opublikowane w oficjalnym opracowaniu *Acta Apostolicae Sedis* i promulgowane w dzienniku «L'Osservatore Romano», a weszło w życie w dniu 5 września 2016 r.

Watykan, 4 czerwca 2016 r.

Franciszek

6. Sekretariat Stanu, Reskrypt *ex audientia SS.mi*, Instrukcja dotycząca poufności spraw, 06.12.2019

Ojciec Święty Franciszek podczas audiencji udzielonej 4 grudnia 2019 r. Jego Ekscelencji abpowi Edgarowi Penii Parra, substytutowi do spraw ogólnych w Sekretariacie Stanu, postanowił wydać instrukcję *Sulla riservatezza delle cause* (Dotyczącą poufności spraw), załączoną do niniejszego *Rescriptum* i stanowiącą jego integralną część.

Ojciec Święty rozporządził, że będzie ono obowiązywało niezmiennie i stale, niezależnie od jakiegokolwiek rozporządzenia przeciwnego, nawet jeśli zasługiwałoby na specjalną wzmiankę, i że zostanie promulgowane przez opublikowanie na łamach «L'Osservatore Romano» i wejdzie w życie od zaraz, a następnie zostanie opublikowane w oficjalnym komentarzu *Acta Apostolicae Sedis*.

Watykan, 6 grudnia 2019 r.

Kard. PIETRO PAROLIN
Sekretarz Stanu

Instrukcja dotycząca poufności spraw

1. Tajemnica papieska nie obejmuje zgłoszeń, procesów i decyzji dotyczących przestępstw, o których mowa:

a) w art. 1 *motu proprio* «*Vos estis lux mundi*» z 7 maja 2019 r.;

b) w art. 6 *Normae de gravioribus delictis*, które są zastrzeżone do osądu Kongregacji Nauki Wiary, o czym mowa w *motu proprio* «*Sacramentorum Sanctitatis Tutela*» św. Jana Pawła II, z 30 kwietnia 2001 r., z późniejszymi modyfikacjami.

2. Wyłączenie z tajemnicy papieskiej zachodzi również wtedy, gdy te przestępstwa zostały popełnione w zbieżności z innymi przestępstwami.

3. W przypadku spraw, o których mowa w punkcie 1, informacje są przetwarzane w taki sposób, by zagwarantować ich bezpieczeństwo, integralność i poufność, zgodnie z kanonami 471, 2° KPK i 244 § 2, 2° KKKW, w celu ochrony dobrej reputacji, wizerunku i prywatności wszystkich osób, których dotyczą.

4. Tajemnica urzędowa nie stanowi przeszkody w wypełnianiu obowiązków ustanowionych w każdym miejscu przez prawa państwowe, w tym ewentualnych obowiązków zgłaszania, jak również realizacji wniosków wykonawczych cywilnych organów sądowych.

5. Osobie zgłaszającej, osobie, która twierdzi, że została znieważona, oraz świadkom nie może być narzucone żadne zobowiązanie do milczenia odnośnie do faktów, będących przedmiotem sprawy.

7. Kongregacja Nauki Wiary, Dekret ogólny w sprawie przestępstwa, jakim jest usiłowanie udzielenia święceń kapłańskich kobiecie, 19.12.2007

W celu ochrony natury i ważności sakramentu święceń Kongregacja Nauki Wiary na mocy specjalnego upoważnienia udzielonego przez najwyższą władzę Kościoła (por. kan. 30 Kodeksu Prawa Kanonicznego), podczas Sesji Zwyczajnej w dniu 19 grudnia 2007 r. zarządziła:

Z zachowaniem przepisu kan. 1378 Kodeksu Prawa Kanonicznego, zarówno ten, kto usiłuje udzielić święceń, kobiecie, jak również kobieta, która usiłuje otrzymać święcenia, ponoszą ekskomunikę *latae sententiae* zastrzeżonej dla Stolicy Apostolskiej.

Jeżeli rzeczywiście ten, kto usiłuje udzielić święceń kobiecie lub kobieta, która usiłuje przyjąć święcenia, jest wiernym podlegającym Kodeksowi Kanonów Kościołów Wschodnich, osoba ta, bez uszczerbku przepisu kan. 1443 tegoż Kodeksu, ma być ukarany ekskomuniką wyższą, której odpuszczenie zastrzeżone jest także Stolicy Apostolskiej (por. kan. 1423 KKKW).

Dekret ten, raz opublikowany w *L'Osservatore Romano*, wchodzi w życie natychmiast.

William kardynał LEVADA

Prefekt

8. Kongregacja Nauki Wiary, Dekret o ekskomunice, której podlegają ujawniający treść spowiedzi, 23.09.1988

Kongregacja Nauki Wiary w celu ochrony świętości sakramentu pokuty oraz dla obrony praw szafarzy i wiernych chrześcijan związanych z tym sakramentem, dotyczących tajemnicy sakramentalnej i innych tajemnic połączonych ze spowiedzią, na mocy specjalnej władzy udzielonej przez najwyższą władzę Kościoła (Kan. 20), postanowiła, że:

Niezmiennie pozostaje w mocy przepis kan. 1388, że ktokolwiek nagrywa przy pomocy jakiegokolwiek urządzenia technicznego to, co w spowiedzi sakramentalnej, prawdziwej lub symulowanej, własnej lub kogoś innego, jest mówione przez spowiednika lub przez penitenta, czy upowszechnia to za pośrednictwem środków masowego przekazu, popada w ekskomunikę *latae sententiae*.

Dekret niniejszy wchodzi w życie z dniem promulgacji.

JOSEPH Kard. RATZINGER

Prefekt

+ ALBERTO BOVONE

Arcybiskup tytularny Cezarei Numidyjskiej

Sekretarz

9. P. Kaleta, J. Krukowski, Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego, tom. IV/2, Księga VI, s. 7-14

Księga VI

SANKCJE KARNE W KOŚCIELE

WPROWADZENIE

1. Uwagi ogólne

Istotnym zadaniem Kościoła, który jest ustanowioną przez Chrystusa *wspólnotą wiary, nadziei i miłości na całej ziemi* a jednocześnie *widzialnym organizmem* (...) *wyposażonym w organy hierarchiczne* (*Lumen gentium*, 8)⁷, jest prowadzenie ludzi do doskonałości, aby przez życie na ziemi osiągnęli cel nadprzyrodzony, którym jest zbawienie wieczne. Możliwości realizacji tego celu zostają zakłócone przez grzechy i przestępstwa spowodowane słabością bądź przewrotnością ludzką. Są one przeszkodą w budowaniu dobra wspólnego, czyli takiego ładu moralnego i porządku prawnego, w którym człowiek może osiągnąć swą doskonałość. Dlatego w Kościele – podobnie jak w każdej ludzkiej społeczności zorganizowanej – istnieje potrzeba stanowienia norm prawnych, w szczególności prawa karnego, i stosowania ich w życiu w celu osiągnięcia poprawy przestępcy, naprawy szkód i zadośćuczynienia sprawiedliwości. Kościół posiada więc własny system prawa, powszechnie znany prawem kanonicznym, a w szczególności wyodrębniony dział prawa karnego. Należy jednocześnie zauważyć, że prawo karne w Kościele – społeczności, która jest *autonomiczna i w swojej dziedzinie niezależna* (*Gaudium et spes*, 70⁸; art. 1 Konkordatu między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską, podpisanego w Warszawie z 28 lipca 1993 roku) – posiada znamiona oryginalności, dzięki którym różni się istotnie od prawa karnego w społecznościach państwowych⁹.

Podstawowe źródło obowiązującego w Kościele prawa karnego do dnia 8 grudnia 2021 r. stanowiła księga VI Kodeksu Prawa Kanonicznego – zatytułowana „Sankcje w Kościele” (*De sanctionibus in Ecclesia*) – promulgowanego przez papieża Jana Pawła II na mocy konstytucji apostolskiej *Sacrae disciplinae leges* z dnia 25 stycznia 1983 r.¹⁰

Zawartość tej księgi – w wersji promulgowanej przez papieża Jana Pawła II – odpowiadała potrzebom Kościoła w okresie reformy prawa kanonicznego, realizowanej po Soborze Watykańskim II przez Papieską Komisję Tekstów Prawnych. Z upływem czasu zaistniała jednak potrzeba jej nowelizacji, uwzględniającej nowe doświadczenia i wynikające z nich problemy w stosowaniu jej w praktyce duszpasterskiej. Dlatego papież Benedykt XVI w 2007 r. zadanie przygotowania nowelizacji księgi VI KPK powierzył Papieskiej Radzie Tekstów Prawnych. Następnie papież Franciszek na podstawie konstytucji apostolskiej *Pascite gregem Dei* – podpisanej dnia 23 maja 2021 r. i promulgowanej dnia

⁷ Sobór Watykański II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje. Tekst łacińsko-polski, Konstytucja dogmatyczna o Kościele*, Poznań 1968, s. 157.

⁸ Tamże, s. 957.

⁹ Dz. U. 1988, Nr 81, poz. 319.

¹⁰ *Codex Iuris Canonici auctoritate Joannis Pauli promulgatus. Fontium Fontium annotatione en indice analitico-alfabetico auctus*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 1989.

1 czerwca 2021 roku¹¹ z mocą obowiązującą od dnia 8 grudnia 2021 r. – dokonał nowelizacji tej Księgi, wprowadzając do niej zmiany i uzupełnienia.

Dokonana przez papieża Franciszka rewizja księgi VI KPK nie ogranicza się tylko do nowego uporządkowania materii przez wprowadzenie marginalnej korekty poszczególnych przepisów. Nie dokonuje też rewolucji w kanonicznym porządku prawnym. Jakkolwiek pozostawiona jest w niej taka sama numeracja kanonów to ma ona charakter radykalnej reformy. Na 89 kanonów wchodzących w jej skład 63 kanony zostały zmodyfikowane. Inne zostały uzupełnione. Tylko 17 kanonów pozostawiono bez zmian. Rewizja dotyczy także tytułów, które określają główne wątki problemowe; dziesięć z nich zmodyfikowano w takim sensie, który stawia je w nowym świetle¹².

Całość znowelizowanej przez papieża Franciszka księgi VI KPK jest podzielona – identycznie jak w wersji promulgowanej przez papieża Jana Pawła II – na dwie części.

Część I – zatytułowana „Przestępstwa i kary w ogólności” (*De delictis et poenis in genere*) – obejmuje kan. 1311-1363. Zawarte są w niej podstawowe zasady i normy kanonicznego prawa materialnego, jakkolwiek są w niej także normy prawa procesowego. Najwyższy ustawodawca kościelny, podobnie jak współcześni ustawodawcy państwowi, nie podaje definicji używanych pojęć, pozostawiając ich ustalenie nauce prawa.

Część II – zatytułowana „Poszczególne przestępstwa i ustanowione za nie kary” (*De singulis delictis deque poenis in eadem constitutis*) – obejmuje kan. 1364-1399. Do tej części wprowadzono szereg innowacji, a przede wszystkim nowe typy przestępstw.

W pewnym sensie do części ogólnej należy także, zamieszczona w kan. 1399 na końcu części II – specyficzna dla całego systemu prawa kanonicznego – norma kompetencyjna do wymierzania sprawiedliwej kary za takie czyny naruszające prawo Boże lub prawo kanoniczne, które nie zostały wymienione w Kodeksie, gdy szczególna ciężkość naruszenia tego wymaga.

2. Nowe elementy w pierwszej części księgi VI

Konstytucja apostolska papieża Franciszka *Pascite gregem Dei* (PGD) z dnia 23 maja 2021 r., stanowi obowiązujący tekst księgi VI Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r.

Nowe elementy odpowiadają następującym celom praktycznym:

Po pierwsze, wprowadzono szereg wskazań, skierowanych do tych, którzy mają je stosować. Poważnym osiągnięciem w tym przedmiocie jest rozszerzenie katalogu kar ekspiacyjnych. Kary te w sposób wyczerpujący zostały określone w kan. 1336. Przy tym dokładniej są podane parametry, jakimi mają kierować się ci, którzy mają osądzać konkretne sprawy w celu osiągnięcia pewności, co do popełnienia przestępstwa w konkretnych okolicznościach.

¹¹ Franciscus pp., *Constitutio Apostolica Pascite Gregem Dei qua liber VI Codicis Iuris Canonici reformatur*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 2021.

¹² B.F. Pighin, *Il nuovo sistema penale della Chiesa*, Venezia 2011, s. 33-66.

Po drugie, celem, który przyświecał reformie całej księgi VI, jest troska o odnowę wspólnoty kościelnej oraz o zapewnienie zadośćuczynienia za wyrządzone szkody i zgorzenie. Normy zawarte w księdze VI zostały znowelizowane w celu usunięcia niejasnych formuł, jakie dotychczas istniały. Na przykład, w całkowicie nowym kan. 1361 § 4 PGD ustawodawca wyraźnie stanowi, że na podstawie roztropnego osądu ordynariusza *nie można udzielić zwolnienia od kary dotąd, dopóki sprawca przestępstwa nie naprawił wyrządzonej szkody*. Można przynaglić go do naprawienia szkody lub do restytucji przez wymierzenie jednej z kar ekspiacyjnych, określonych w kan. 1336 § 1 w formie nakazu, zakazu lub pozbawienia jakiegoś dobra lub uprawnienia.

Po trzecie, celem nowelizacji jest zapewnienie Pasterzom Kościoła środków koniecznych do zapobiegania przestępstwom i zapewnienia możliwości interweniowania na czas w celu skorygowania sytuacji, które mogą stać się poważniejsze, nie rezygnując z zastosowania odpowiednich środków ostrożności wobec mniemanego przestępcy. Poważnym osiągnięciem w rozwoju prawa w tym przedmiocie jest wprowadzenie do procesu kanonicznego domniemania niewinności oskarżonego o popełnienie przestępstwa, jakie stanowi kan. 1321 § 1: *Każdy jest uważany za niewinnego, dopóki coś przeciwnego nie zostanie udowodnione*.

Po czwarte, jakkolwiek ustawodawca kodeksowy przewiduje możliwości wymierzania sankcji karnych w Kościele nie tylko w trybie procesu sądowego, ale także w określonych okolicznościach w trybie procesu administracyjnego (por. kan. 1342), to jednocześnie podkreśla konieczność respektowania w każdym procesie wszystkich wymogów dotyczących zapewnienia oskarżonemu prawa do obrony oraz osiągnięcia przez sędziego pewności moralnej co do poczytalności oskarżonego (por. kan. 1342 § 3).

Innym elementem, jaki ordynariusze otrzymali w nowej wersji księgi VI, w celu ewentualnego zapobieżenia zaistnieniu przestępstwa, jest odnowiony zestaw środków karnych, którymi są: upomnienie, nagana, nakaz karny i nadzór (por. kan. 1339). Przy tym należy zauważyć, że na mocy PGD został przywrócony nadzór, który z KPK Jana Pawła II z 1983 r. został usunięty (por. kan. 1339 § 5). Środki te, jakkolwiek nie mają charakteru sankcji karnych w ścisłym znaczeniu, to w praktyce winny być stosowane z zachowaniem przepisów ustawowych dotyczących procedury administracyjnej, w szczególności winny być wymierzone w formie dekretu.

Odnosnie do osób, które podlegają władzy karania w Kościele katolickim, wprowadzono następującą zmianę. Do kan. 1311 § 1 – na oznaczenie podmiotu biernego, podlegającego władzy karania Kościoła katolickiego w miejsce wyrażenia *christifideles delinquentes – wierni przestępcy*, wpisanego do KPK z 1983 r., do PGD wpisano wyrażenie *christifideles (...) qui delicta commiserint 0 wierni, którzy popełnili przestępstwo*. Korekta ta jest konsekwencją przyjętej na Soborze Watykańskim II zasady ekumenicznej, w myśl której nie należy domniemywać, że ludzie ochrzczeni poza Kościołem katolickim, którzy bez własnej winy nie akceptują wszystkich prawd wiary katolickiej lub władzy prymacjalnej Biskupa Rzymu, popełnili przestępstwo apostazji, herezji lub schizmy, a w konsekwencji podlegają władzy karnej Kościoła katolickiego.

Zmiany dotyczące obowiązków osób pełniących władzę sadowniczą w Kościele

Do kan. 1311 PGD wpisany został nowy § 2, którego nie było w kan. 1311 KPK z 1983 r., będący parafrazą z kan. 2214 § 2 KPK z 1917 roku. Ustawodawca określił w nim szczególne obowiązki tych, którzy pełnią funkcje podmiotu czynnego władzy karania w Kościele katolickim.

W kan. 1321 § 1 PGD najwyższy ustawodawca kościelny po raz pierwszy w systemie prawa kanonicznego wyraźnie stanowi wyżej przywołaną zasadę: *Każdego należy uważać za niewinnego, dopóki coś przeciwnego nie zostanie udowodnione*. Jest to proklamacja zasady domniemania niewinności oskarżonego o popełnienie przestępstwa, dopóki wina nie zostanie mu udowodniona w procesie zakończonym wyrokiem, który przeszedł w stan rzeczy osądzonej. Oznacza to także zakaz publicznego rozgłaszania takich informacji, które mogłyby przynieść oskarżonemu zniesławienie lub uszczerbek w obiektywnym przebiegu procesu.

W kan. 1326 § 1 PGD ustawodawca radykalnie zmienił dyrektywę dotyczącą postępowania sędziego w razie zaistnienia po stronie delikwenta następujących okoliczności: powrót do przestępstwa, godność osoby popełniającej przestępstwo, nadużycie autorytetu lub urzędu kościelnego i zaniechanie należytej staranności w zapobieganiu zaistnienia skutku przestępczego oraz stan nietrzeźwości lub podobne zaburzenie umysłu wywołane lub podtrzymywane w celu popełnienia przestępstwa lub uwolnienia się od kary. Okoliczności te według postanowienia kan. 1326 §1 KPK z 1983 r. były kwalifikowane jako podstawa fakultatywnie surowszego wymierzenia kary aniżeli było to postanowione w ustawie lub nakazie karnym. Natomiast według postanowienia PGD stanowią one podstawę obligatoryjnie surowszego wymiaru kary.

Zmiany dotyczące klasyfikacji kar i środków karnych

W kan. 1335 PGD utrzymany został charakterystyczny dla prawa Kościoła katolickiego obrządku łacińskiego podział kar na kary poprawcze, czyli cenzury, i kary ekspiacyjne. Przy tym należy zauważyć, że kary ekspiacyjne – nakaz, zakaz i pozbawienie – zostały gruntownie uporządkowane, przerehabrowane, wyodrębnione i doprecyzowane w tym celu, aby dać ordynariuszom i sędziom możliwość wymierzania takiej kary, która jest najodpowiedniejsza dla delikwenta, w konkretnym przypadku, będącym przedmiotem orzekania¹³.

Do nowości, jakie zostały wprowadzone do PGD, należy także przywrócenie kary uiszczenia grzywny na cele kościelne (kan. 1336 § 2, 2^o), która została usunięta z KPK z 1983 r., oraz skazania przestępcy – duchownego lub świeckiego – na pozbawienie w całości lub w części wynagrodzenia kościelnego. W obu przypadkach wysokość kary pieniężnej ma być uiszczona zgodnie z postanowieniem Konferencji Episkopatu, z zachowaniem przy tym obowiązku zapewnienia skazanemu godziwego utrzymania, jeśli jest duchownym (por. kan. 1350).

¹³ F. Iannone, *Reforma księgi VI Kodeksu Prawa Kanonicznego. Referat wygłoszony podczas międzynarodowej konferencji naukowej na Uniwersytecie Kard. Stefana Wyszyńskiego w Warszawie 6 grudnia 2021 roku. Materiały dla uczestników konferencji*, s. 10.

Do nowych kar ekspiacyjnych, jakie zostały wprowadzone do PGD, należy także zakaz korzystania z głosu czynnego lub biernego w wyborach kanonicznych, uczestniczenia z prawem głosu w radach i kolegiach kościelnych i zakaz noszenia stroju kościelnego lub zakonnego (por. kan. 1336 § 3, 6° i 7°).

Nowości dotyczące wymierzania kar.

W PGD zaakcentowany został nowy wymóg zachowania w każdym wypadku zasady proporcjonalności w aplikowaniu kary. Kan. 1349 w nowej wersji stanowi bowiem dyrektywę: *Sędzia powinien wybrać te kary, które są współmierne do wywoływanego zgorzenia i wielkości szkody*. Jednocześnie jest to wskazanie kierunku postępowania dla tych, którzy mają władzę wymierzania kar, jak również stanowienia ustaw karnych (por. kan. 1317, 1318), oraz dla tych, którzy mają prawo bronić się przed sankcjami za popełnione przestępstwo.

Do elementów nowych w PGD w stosunku do KPK z 1983 r., odnośnie do środków karnych, należy nadzór jako środek zaradczy, który może mieć zastosowanie w dwóch celach: 1) zapobieżenie popełnienia przestępstwa przez osobę, która jest w bliskim niebezpieczeństwie popełnienia przestępstwa; 2) i zapobieżenie popełnienie przez delikwenta nowych przestępstw (kan. 1399 §5).

Utrzymana została możliwość wymierzania kar w postępowaniu pozasądowym, czyli w trybie administracyjnym, lecz wyraźnie została zwrócona uwaga na to, aby ordynariusz w takim postępowaniu zawsze respektował obowiązek poszanowania prawa oskarżonego do obrony i został zobowiązany do tego, aby osiągnął taką samą pewność moralną, jakiej wymaga się od sędziego w procesie sądowym – *ex actis et probatis* (kan. 1342 § 1). Zobowiązanie to jest szczególnie przydatne w sprawach prowadzonych przez Kongregację Nauki Wiary o popełnienie przestępstw przeciwko VI przykazaniu¹⁴.

Dwie innowacje dotyczące ustania kary z tytułu przedawnienia, z których jedna dotyczy czasokresu przedawnienia, a druga – zawieszenia przedawnienia.

Pierwsza z tych innowacji dotyczy przedawnienia skargi z tytułu popełnienia przestępstw uznanych przez ustawodawcę za „szczególnie ciężkie” (*peccata graviora*) z powodu nadużyć seksualnych wynikających z naruszenia VI przykazania Dekalogu, oraz przestępstw, które powodują wielkie szkody w majątku wspólnoty kościelnej (por. kan. 1376, 1377, 1378, 1393, § 1; 1394, 1397, 1398 §2). Skarga karna z tytułu tych przestępstw ulega przedawnieniu nie po upływie trzech lat zgodnie z ogólną regułą, ale dopiero po siedmiu latach. Pozostawiona została także zasada wprowadzona przez motu proprio Jana Pawła II *Sacrosanctum Sanctitatis Tutela*¹⁵, na podstawie której przestępstwa należące do kompetencji Kongregacji Doktryny Wiary przedawniają się po 20 latach, począwszy od ukończenia 18 roku życia przez osobę małoletnią, będącą ofiarą przestępstwa.

Druga innowacja dotyczy wprowadzenia po raz pierwszy do prawa kanonicznego instytucji zawieszenia przedawnienia. Skarga z tego tytułu zostaje zawieszona na trzy lata począwszy od wezwania sprawy, po czym, jeśli proces nie został zakończony, przedawnienie ponownie zaczyna

¹⁴ F. Ianone, art. cyt., s. 12.

¹⁵ AAS 93 (2001), 737-739.

biec z dodaniem tego okresu przedawnienia, który już upłynął. Ten nowy element zmierza do wspierania przyspieszania procesów.

3. Nowe elementy w drugiej części księgi VI

Zmiany w części drugiej księgi VI przede wszystkim dotyczą wprowadzenia do systemu prawa kanonicznego nowych rodzajów przestępstw.

Zmiany te mają dwojako genezę. Są wśród nich bowiem takie przestępstwa, które zostały ustanowione przez papieża Jana Pawła II już po promulgacji KPK z 1983 r. i teraz zostały włączone do PGD. Inne zaś są całkowicie nowe, tzn. że ustanowione są przez papieża Franciszka na mocy PGD¹⁶.

Do pierwszej grupy należą przestępstwa dotyczące nadużyć seksualnych wobec osób małoletnich. Nowość w tym przedmiocie polega na tym, że nadużycia seksualne wobec małoletnich z KPK z 1983 r. były umieszczone w tytule V: *Przestępstwa przeciwko szczególnym obowiązkom*, które były karalne tylko wtedy, gdy zostały popełnione przez osoby duchowne. Natomiast w PGD zostały one umieszczone w tytule VI: *Przestępstwa przeciwko życiu, godności i wolności człowieka*. Istotna nowość dotyczy wskazania dobra prawnie chronionego, którym jest *godność i wolność osoby ludzkiej*, które zostały naruszone. Nowość polega także na tym, że nastąpiła zmiana w sposobie traktowania osoby poszkodowanej.

Ponadto do sprawców tego typu przestępstwa zalicza się teraz nie tylko osoby duchowne, ale także: 1) członków instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego, którzy nie są członkami stanu duchownego; 2) jakiegokolwiek wiernego, czyli również wiernych świeckich, którzy posiadają jakąś godność albo pełnią urząd lub funkcję w Kościele (kan. 1398 §2).

Do pierwszej grupy należą także przestępstwa, które były przewidziane w przepisach szczególnych promulgowanych poza Kodeksem przez papieża Jana Pawła II i jego następców, zaś obecnie zostały włączone do Kodeksu, a mianowicie:

- 1) naruszenie obowiązku zachowania tajemnicy papieskiej (por. kan. 1371 § 4);
- 2) zaniechanie zgłoszenia przestępstwa, będąc do tego prawnie zobowiązany (por. kan. 1371 § 6);
- 3) udzielenie święceń kobiecie – karę ekskomuniki *latae sententiae* zaciąga szafarz udzielający święcenia i kobieta, która przyjmuje święcenie (por. kan. 1379 § 3);
- 4) sprawowanie konsekracji w celu świętokradzkim jednej lub obu postaci w celebracji eucharystycznej lub poza nią (kan. 1382 § 2);
- 5) rejestrowania za pomocą jakichkolwiek środków technicznych lub złośliwe rozpowszechnianie za pomocą środków społecznego przekazu tego, co zostało powiedziane przez spowiednika lub penitenta w spowiedzi sakramentalnej – rzeczywistej lub symulowanej (por. kan. 1386 § 3).

¹⁶ F. Iannone, art. cyt., s. 13-18.

Do drugiej grupy nowych przestępstw należą te, które zostały ustanowione przez papieża Franciszka na mocy PGD. Są to:

- 1) rażące niedbalstwo popełnienia, z winy umyślnej lub nieumyślnej, alienacji dóbr kościelnych lub dokonanie wobec nich czynności ich zarządu bez wymaganych konsultacji, zgody lub zezwolenia, albo bez spełnienia innego wymogu przepisanego prawem do ważności lub godziwości (kan. 1376 § 1, 2°);
- 2) jakikolwiek inny sposób dokonania rażącego niedbalstwa w zarządzaniu majątkiem kościelnym (por. kan. 1376 § 2, 2°);
- 3) przy sprawowaniu urzędu lub zadania domaganie się oferty wyższej niż ustalona albo ofert dodatkowych, albo czegoś dla własnej korzyści (por. kan. 1377 § 2);
- 4) niewypełnienie obowiązku wykonania wyroku lub dekretu karnego, podlegającego wykonaniu (por. kan. 1371 § 5);
- 5) udzielenie z rozmysłem sakramentu temu, któremu zakazane jest jego przyjmowanie (por. kan. 1379 § 4);
- 6) przystąpienie do święceń przez osobę związaną cenzurą lub nieprawidłowością, które rozmyślnie zostały zatajone (por. kan. 1388 § 2);
- 7) dobrowolne i bezprawne porzucenie świętej posługi przez duchownego nieprzerwanie przez sześć miesięcy, z zamiarem uwolnienia się spod właściwej władzy kościelnej (por. kan. 1392).

Należy sądzić, że reforma kościelnego porządku prawnego, dokonywana na podstawie konstytucji apostolskiej papieża Franciszka PGD, w znacznej mierze przyczyniła się także do dokładniejszego sformułowania istotnych elementów normy prawnej, jakimi są dyspozycja, hipoteza i sankcja. Dzięki temu zreformowana księga VI zawiera bardziej precyzyjne wskazania dla tych, którzy mają je stosować. Stanowi więc, w czasach wzrastającego w świecie zamętu, nowy etap w procesie zainicjowanej na Soborze Watykańskim II odnowy Kościoła.

Spis treści

| | |
|---|----|
| 1. Franciszek, Konstytucja apostolska <i>Pascite gregem Dei</i> reformująca księgę VI Kodeksu prawa .. kanonicznego, 23.05.2021 | 2 |
| 2. Kodeks prawa kanonicznego z 1983 roku, księga VI (kan. 1311-1399) (stan prawny na 18.05.2022) | 5 |
| 3. Jan Paweł II, Motu proprio <i>Sacramentorum sanctitatis tutela</i> , 2001.05.21 z późniejszymi..... modyfikacjami (stan prawny na 08.12.2021) | 21 |
| 4. Franciszek, List apostolski motu proprio <i>Vos estis lux mundi</i> , 09.05.2019 | 35 |
| 5. Franciszek, List apostolski motu proprio <i>Come una madre amorevale</i> dotyczący ochrony osób ... narażonych na nadużycia seksualne, 04.06.2016 | 42 |
| 6. Sekretariat Stanu, Reskrypt <i>ex audientia SS.mi</i> , Instrukcja dotycząca poufności spraw, | 44 |
| 06.12.2019 | 44 |
| 7. Kongregacja Nauki Wiary, Dekret ogólny w sprawie przestępstwa, jakim jest usiłowanie | 45 |
| udzielenia święceń kapłańskich kobiecie, 19.12.2007 | 45 |
| 8. Kongregacja Nauki Wiary, Dekret o ekskomunice, której podlegają ujawniający treść spowiedzi, 23.09.1988 | 46 |
| 9. P. Kaleta, J. Krukowski, Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego, tom. IV/2, | 47 |
| Księga VI, s. 7-14 | 47 |